

**Zarządzenie Nr VII/372/2016
Burmistrza Miasta Lubartów
z dnia 28 lipca 2016 roku**

w sprawie zatwierdzenia diagnozy potrzeb edukacyjnych i rozwojowych Gimnazjum nr 2 im. H. Sienkiewicza w Lubartowie.

Na podstawie art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 446), w związku z art. 5 ust. 7 i art. 5c pkt 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 2156 z późn. zm.) **zarządzam co następuje:**

§ 1

Zatwierdzam diagnozę potrzeb edukacyjnych i rozwojowych Gimnazjum nr 2 im. H. Sienkiewicza w Lubartowie w zakresie dotyczącym konkursu nr RPLU.12.02.00-IZ.00-06-001/16 „Bogatsi o nowe doświadczenia 2”.

§ 2

Diagnoza, o której mowa w § 1 stanowi załącznik do niniejszego zarządzenia.

§ 3

Wykonanie zarządzenia powierzam Dyrektorowi Gimnazjum nr 2 im. H. Sienkiewicza w Lubartowie .

§ 4

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem wydania.

Burmistrz Miasta Lubartów

Janusz Bodziacki

Załącznik
do Zarządzenia Nr VII/372/2016
Burmistrza Miasta Lubartów
z dnia 28 lipca 2016 r.

DIAGNOZA POTRZEB

GIMNAZJUM NR 2 IM. HENRYKA SIENKIEWICZA W LUBARTOWIE

Adres: ul. Lubelska 68, 21-100 Lubartów

Telefon: 818552376

E-mail: gm2Lubartow_sekr@op.pl

Strona WWW: <http://www.gm2lubartow.pl/>

*Opracowano na potrzeby wniosku o dofinansowanie
w ramach działania 1.2.2 Kształcenie ogólne
Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020*

Lubartów, czerwiec 2016 r.

I. SPIS TREŚCI

1.....	Spis treści	2
2.....	Streszczenie	3
3.....	Cele i kontekst badania	4
3.1 Procedura i zakres tematyczny badania		4
3.2 Definicje.....		6
3.3 Cel badania i pytania badawcze.....		7
4.....	Metodologia badania	8
4.1 Opis zrealizowanej metodologii badawczej		8
4.2 Opis narzędzi badawczych (badania ilościowe).....		8
5.....	Wyniki	9
5.1 Cele nauczania i wychowania stawiane sobie przez szkołę.....		9
5.3 Zapotrzebowanie nauczycieli na kompetencje i kwalifikacje.....		15
5.4 Problemy i potrzeby szkoły.....		18
5.5 Kompetencje kluczowe a stosowane metody nauczania i wychowania.....		28
6.....	Podsumowanie i rekomendacje	35
7.....	Załączniki	37
Załącznik I. Wzór kwestionariusza		38

2. STRESZCZENIE

Niniejszy raport powstał w wyniku badania potrzeb **Gimnazjum nr 2 im. H. Sienkiewicza w Lubartowie** (dalej: Gimnazjum nr 2 w Lubartowie) w okresie marca, kwietnia i maja 2016 r.

Celem badania było uzyskanie danych, pozwalających na zaplanowanie wsparcia ułatwiającego nauczycielom szkoły organizację zajęć przyczyniających się do rozwoju kompetencji kluczowych na rynku pracy oraz właściwych postaw (kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej), jak również tworzenia w szkole warunków do nauczania eksperymentalnego i indywidualizacji pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Diagnoza została przygotowana przez Gimnazjum nr 2 w Lubartowie, przy wsparciu eksperckim firmy AVAN Rafał Kuśmierczyk. W celu przygotowania diagnozy wykorzystano dostępne dane instytucji systemu wspomagania pracy szkół, tj. placówki doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznej oraz biblioteki pedagogicznej.

Diagnoza podlega zatwierdzeniu przez organ prowadzący szkoły.

W badaniu zastosowany został rozbudowany zestaw metod i technik badań ilościowych, jakościowych i eksperckich – analiza danych zastanych, wywiady indywidualne i grupowe oraz badania kwestionariuszowe. Dzięki zastosowaniu różnorodnych metod i technik badawczych uzyskany został efekt kumulowania się i wzajemnego uzupełnienia danych pochodzących z różnych źródeł, czyli tzw. triangulacja źródeł danych.

Badanie pokazało, że działania na rzecz nabywania przez uczniów kompetencji i kwalifikacji określonych jako kompetencje kluczowe, są konstytutywnym zadaniem szkoły, wynikającym zarówno z podstawy programowej dla gimnazjów, jak i z wewnętrznych dokumentów szkoły. Kompetencje kluczowe w części są składową poszczególnych przedmiotów lub modułów nauczania, a ich wyniki stają się przedmiotem klasycznej oceny pedagogicznej, ewentualnie klasyfikowania, jednak niektóre z nich, jak kompetencje społeczne, mogą mieć charakter międzyprzedmiotowy (są tzw. tematami przekrojowymi).

Najbardziej cenione na rynku pracy województwa lubelskiego kompetencje dotyczą i w najbliższej przyszłości będą dotyczyły nauk technicznych i nauk ścisłych, nauk biologicznych, w szczególności medycznych i o zdrowiu, przemysłów kultury i branż kreatywnych; dla pracodawców ważne są kompetencje komunikacyjne, w tym w j. obcym, pracy w grupie oraz kompetencje kognitywne: logicznego myślenia i analizy faktów, wyszukiwania i analizy informacji oraz wyciągania wniosków, gotowości uczenia się nowych rzeczy, kreatywności - bycia innowacyjnym, wymyślenia nowych rozwiązań, a także kompetencje samoorganizacyjne.

Praktyczne zalecenia dla systemu kształcenia dotyczą konieczności ukazywania ciągłości między uzyskiwaną wiedzą a jej praktycznym stosowaniem, promowania współpracy, aktywności zespołowej, zespołowego sukcesu, ze względu na możliwość integrowania różnych obszarów wiedzy i różnych doświadczeń, kształcenia umiejętności twórczego rozwiązywania problemów oraz nabywania kompetencji komunikacyjnych, w tym związanych z użyciem j. obcego oraz tzw. nowych mediów (Web 2.0). W kontekście pracy szkoły zalecane jest promowanie wśród uczniów podejmowania aktywności społecznej oraz udziału w zajęciach ponadprogramowych (pozalekcyjnych, rozwijających zainteresowania).

Ze względu na konieczność wdrażania kompetencji kluczowych, niezbędne jest uzyskanie przez nauczycieli kwalifikacji i kompetencji w zakresie metod nauczania kompetencji społecznych (kluczowych) wśród uczniów. W przypadku wdrożenia w szkole zajęć opartych na wykorzystaniu przez nauczycieli technologii cyfrowych i metod opartych na korzystaniu z nowoczesnych narzędzi i pomocy cyfrowych (TIK – technologie informacyjno-komunikacyjne), należy uzupełnić kompetencje minimum 55% nauczycieli (14 osób) w zakresie wykorzystania narzędzi TIK w nauczaniu. Wszyscy nauczyciele prowadzący zajęcia dodatkowe przy pomocy metod aktywizujących, powinni uzyskać wsparcie w formach doskonalenia (kursy, szkolenia) w

zakresie prowadzenia i planowania zajęć przyczyniających się do rozwijania kompetencji kluczowych wśród uczniów, w celu uzyskania lub aktualizacji kompetencji metodycznych. Preferowaną formą szkoleniową są szkolenia warsztatowe, nastawione na praktykę pracy z uczniem (metodyka pracy) z zapewnieniem możliwości dostępu do ekspertów po zakończeniu szkolenia, np. dzięki możliwości zadawania indywidualnych pytań i konsultowania problemów dotyczących danego przedmiotu lub nauczyciela w trakcie konsultacji indywidualnych również po szkoleniu.

Zbyt mało - w stosunku do potrzeb uczniów - w ofercie szkoły realizowanych jest zajęć ukierunkowanych na rozwijanie zainteresowań; potencjał dla realizacji takich zajęć oszacowano na około 80-90 godzin miesięcznie, przy czym okres realizacji wdrożenia zajęć powinien objąć minimum jeden rok szkolny. Należy także zaplanować zajęcia w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego: spotkania indywidualne oraz treningi grupowe dla minimum 80% uczniów kl. 2 i 3.

Jedną z barier uczestnictwa w zajęciach dodatkowych jest niefunkcjonalna infrastruktura szkolna, w tym w zakresie narzędzi TIK. Konieczne jest unowocześnienie infrastruktury oraz zapewnienie możliwości sprzętowych prowadzenia zajęć z wykorzystaniem narzędzi cyfrowych na każdym przedmiocie (zakup mobilnej pracowni komputerowej o liczbie stanowisk umożliwiającej indywidualną pracę każdego ucznia w klasie oraz doposażenie sal zajęciowych w tablice interaktywne). Na potrzeby zajęć konieczne jest uzupełnienie wyposażenia pracowni do prowadzenia zajęć przyrodniczych (fizyka, geografia, chemia), tak, aby możliwa była realizacja zajęć nowymi metodami opartymi o doświadczenie i eksperyment.

Badanie przeprowadzone wśród nauczycieli wskazuje na niski stan wdrażania w szkole kompetencji kluczowych oraz właściwych postaw, zarówno ze względu na bariery infrastrukturalne, jak i bariery mentalnościowe u nauczycieli połączone z ukierunkowaniem doskonalenia zawodowego na obszar kwalifikacji i kompetencji w zakresie tradycyjnej metodyki prowadzenia zajęć oraz terapii pedagogicznej i kwestii wychowawczych.

3. CELE I KONTEKST BADANIA

3.1 Procedura i zakres tematyczny badania

Badanie potrzeb **Gimnazjum nr 2 w Lubartowie** zostało przeprowadzone w okresie marca i kwietnia 2016 r. Zagadnienia objęte badaniem dotyczyły oceny skali potrzeb rozwojowych szkoły w kontekście celów i zakresu wsparcia określonego dla działania 12.2 Kształcenie ogólne Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 [dalej: RPOWL]. Dla działania został przyporządkowany cel szczegółowy w ramach Priorytetu Inwestycyjnego I0i:

Podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych, właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy, oraz rozwój indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Celem działania jest zwiększenie dostępu do dobrej jakości kształcenia ogólnego, w szczególności poprzez organizację zajęć przyczyniających się do rozwoju kompetencji kluczowych na rynku pracy oraz właściwych postaw (kreatywność, innowacyjność oraz praca zespołowa), jak również tworzenie w szkołach warunków do nauczania eksperymentalnego i indywidualizację pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Podniesienie jakości usług edukacyjnych związane jest z zapewnieniem dzieciom i młodzieży, w tym w szczególności dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej, warunków kształcenia odpowiednio do rozpoznanych indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz ich możliwości psychofizycznych, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

W ramach działania 12.2 przewidziano do realizacji następujące typy projektów:

1. Projekty w zakresie:

- a) organizacji zajęć przyczyniających się do rozwoju kompetencji kluczowych na rynku pracy (ICT, matematyczno-przyrodniczych, języki obce), z uwzględnieniem rozwoju właściwych postaw (kreatywność, innowacyjność oraz praca zespołowa),
- b) podnoszenia kompetencji bądź kwalifikacji nauczycieli wszystkich przedmiotów w zakresie korzystania z nowoczesnych metod, technologii i sprzętu,
- c) organizowania i udzielania doradztwa edukacyjno-zawodowego oraz pomocy psychologiczno-pedagogicznej,
- d) tworzenia warunków uczenia się, adekwatnych do potrzeb rynku pracy i zmian zachodzących w gospodarce: wyposażenie pracowni dla przedmiotów matematyczno-przyrodniczych oraz pracowni ICT.

Działania zaplanowane w projekcie, w szczególności w zakresie wyposażenia/doposażenia szkół w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne, powinny wynikać z diagnozy zapotrzebowania odbiorców wsparcia na tego typu działania. Realizacja wsparcia w ramach w/w typu projektu może być dokonywana na podstawie indywidualnie zdiagnozowanego zapotrzebowania szkół lub placówek systemu w tym zakresie.

Celem niniejszej diagnozy jest analiza potrzeb **Gimnazjum nr 2 w Lubartowie** na potrzeby przygotowania wniosku o dofinansowanie. Analiza sytuacji szkoły służy identyfikacji zarówno występujących w niej problemów, jak i potencjałów w obszarze kształcenia ogólnego. Zamierzeniem niniejszej diagnozy jest określenie:

- a) potrzeb uczniów w zakresie ich lepszego przygotowania do dalszych etapów kształcenia i poruszania się na rynku pracy, w szczególności w obszarach dotyczących kształtowania kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy, rozbudzania kreatywności i innowacyjności, a także kształtowania umiejętności pracy zespołowej.
- b) potrzeb nauczycieli w zakresie doskonalenia kompetencji zawodowych w obszarach dotyczących m.in.:
  - stosowania metod pracy oraz form organizacyjnych procesu nauczania sprzyjających kształtowaniu właściwych postaw/umiejętności oraz kompetencji kluczowych niezbędnych na rynku pracy,
  - stosowania aktywizujących metod pracy z uczniem opartych na metodzie badawczej i doświadczalnej,
  - korzystania z narzędzi TIK w nauczaniu przedmiotowym,
- c) indywidualnej pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz wsparcia ucznia młodszego, a także organizacji doradztwa edukacyjno-zawodowego oraz przełamywania barier i ograniczeń wynikających z niepełnosprawności lub z zaburzeń rozwoju,
- d) potrzeb szkoły dotyczących wyposażenia w pomoce dydaktyczne, w tym w szczególności:
  - wyposażenia pracowni szkolnych w narzędzia do nauczania przedmiotów przyrodniczych,
  - wyposażenia w specjalistyczny sprzęt do rozpoznawania potrzeb rozwojowych, edukacyjnych i możliwości psychofizycznych oraz wspomagania rozwoju i prowadzenia terapii uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a także podręczniki szkolne i materiały dydaktyczne dostosowane do potrzeb uczniów z niepełnosprawnościami,
  - wyposażenia w pomoce dydaktyczne oraz narzędzia TIK niezbędne do realizacji programów nauczania w szkołach i placówkach, w tym zapewnienie odpowiedniej infrastruktury sieciowo-usługowej, zgodnie z inwentaryzacją posiadanego przez szkołę wyposażenia.

W trakcie przeprowadzania analizy zostaną wykorzystane następujące źródła danych:

- dane zawarte w obowiązujących w szkole dokumentach (np. w programie wychowawczym, w programie profilaktycznym)
- dane pozyskiwane m.in. w ramach prowadzonego nadzoru pedagogicznego, w tym ewaluacji wewnętrznej, a także dostępne narzędzia diagnostyczne,
- opinie interesariuszy szkoły – kadry zarządzającej (wywiad), nauczycieli (kwestionariusz samooceny dla nauczycieli) oraz uczniów (rozmowy i wywiady).

Diagnoza została przygotowana przez Gimnazjum nr 2 w Lubartowie, przy wsparciu eksperckim firmy AVAN Rafał Kuśmierczyk. W celu przygotowania diagnozy wykorzystano dostępne dane instytucji systemu wspomagania pracy szkół, tj. placówki doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznej oraz biblioteki pedagogicznej.

Diagnoza podlega zatwierdzeniu przez organ prowadzący szkoły.

3.2 Definicje

Kompetencje cyfrowe (kompetencje informatyczne) - definiowane jako zdolność do:

- a) przetwarzania (wyszukiwania, oceny, przechowywania) informacji,
- b) komunikacji (wchodzenia w cyfrowe interakcje, dzielenia się informacjami, znajomość netykiety i umiejętność zarządzania cyfrową tożsamością),
- c) tworzenia cyfrowej informacji (w tym również umiejętność programowania i znajomość zagadnień praw autorskich),
- d) zachowania bezpieczeństwa (ochrony cyfrowych urządzeń, danych, własnej tożsamości, zdrowia i środowiska),
- e) rozwiązywania problemów (technicznych, identyfikowania sytuacji, w których technologia może pomóc, bycia kreatywnym z użyciem technologii, identyfikowania luk w zakresie kompetencji).

Kompetencje kluczowe niezbędne na rynku pracy - kompetencje, których wszystkie osoby potrzebują do samorealizacji i rozwoju osobistego, bycia aktywnym obywatelem, integracji społecznej i zatrudnienia, do których zalicza się następujące kompetencje kluczowe z katalogu wskazanego w zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE) (Dz. Urz. UE L 394 z 30.12.2006, str. 10):

- a) porozumiewanie się w językach obcych,
- b) kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne,
- c) kompetencje informatyczne,
- d) umiejętność uczenia się,
- e) kompetencje społeczne,
- f) inicjatywność i przedsiębiorczość.

Kompetencje wskazane w lit. b i c są zaliczane do kompetencji podstawowych, pozostałe należą do katalogu kompetencji przekrojowych.

Kompetencje społeczno-emocjonalne – umiejętności komunikacyjne, rozpoznawania i kierowania swoimi emocjami, budowania dobrych relacji z innymi, ustalania i osiągania pozytywnych celów, a także ograniczania destrukcyjnych czy agresywnych zachowań.

Kwalifikacja – określony zestaw efektów uczenia się (kompetencji), których osiągnięcie zostało formalnie potwierdzone przez upoważnioną do tego instytucję zgodnie z ustalonymi standardami. Nadanie kwalifikacji następuje w wyniku walidacji i certyfikacji.

Nauczyciel – należy przez to rozumieć także wychowawcę i innego pracownika pedagogicznego zatrudnionego w szkole.

Organ prowadzący – jednostka samorządu terytorialnego odpowiedzialna za działalność szkoły, tj. Gmina Miasto Lubartów.

Projekt edukacyjny – indywidualne lub zespołowe, planowe działanie uczniów, mające na celu rozwiązanie konkretnego problemu, z zastosowaniem różnorodnych metod. Projekt edukacyjny jest realizowany przez zespół uczniów pod opieką nauczyciela i obejmuje następujące działania:

- a) wybranie tematu projektu edukacyjnego,
- b) określenie celów projektu edukacyjnego i zaplanowanie etapów jego realizacji,
- c) wykonanie zaplanowanych działań,
- d) przedstawienie rezultatów projektu edukacyjnego.

Przedmioty przyrodnicze – przedmioty w gimnazjach: biologia, chemia, geografia i fizyka.

Specjalne potrzeby edukacyjne – potrzeby, które w procesie rozwoju dzieci i młodzieży wynikają z:

- a) zaburzeń (np. rozwojowych, obniżonych możliwości intelektualnych, wad wymowy),
- b) niepełnosprawności (np. upośledzenie umysłowe, niewidzenie i słabe widzenie, niesłyszenie i słabe słyszenie, afazja, niepełnosprawność ruchowa, całościowe zaburzenie rozwojowe ze spektrum autyzmu, w tym zespół Aspergera, niepełnosprawności sprzężone),
- c) choroby przewlekłej,
- d) niedostosowania społecznego albo zagrożenia niedostosowaniem społecznym,
- e) zaburzeń w funkcjonowaniu emocjonalno-społecznym, powstających m. in. w wyniku sytuacji kryzysowych lub traumatycznych,
- f) trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą,
- g) specyficznych trudności w uczeniu się, w tym niepowodzeń edukacyjnych,
- h) szczególnych uzdolnień w zakresie przedmiotów przyrodniczych, informatycznych, języków obcych, przedsiębiorczości oraz przedmiotów zawodowych,
- i) zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego i kontaktami środowiskowymi.

Technologie Informacyjno-Komunikacyjne TIK (ang. ICT) – pojęcie obejmujące szeroki zakres wszystkich technologii umożliwiających przetwarzanie i przesyłanie informacji.

3.3 Cel badania i pytania badawcze

Celem badania było uzyskanie danych, pozwalających na zaplanowanie wsparcia ułatwiającego nauczycielom szkoły organizację zajęć przyczyniających się do rozwoju kompetencji kluczowych na rynku pracy oraz właściwych postaw (kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej), jak również tworzenia w szkole warunków do nauczania eksperymentalnego i indywidualizacji pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Aby to osiągnąć, poszukiwano odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

- Jakie są poglądy nauczycieli na kwestie związane z organizacją zajęć przyczyniających się do rozwoju kompetencji kluczowych na rynku pracy oraz właściwych postaw (kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej)?
- Jakie bariery materialne i organizacyjne utrudniają nauczycielom prowadzenie lekcji metodami doświadczalnymi oraz eksperymentalnymi, a także wprowadzanie na lekcjach metod opartych na wykorzystaniu nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) i jakie wsparcie jest potrzebne w tym obszarze?
- Jakie bariery niematerialne (np. związane z kompetencjami, przekonaniami, motywacją) utrudniają nauczycielom prowadzenie lekcji metodami doświadczalnymi oraz eksperymentalnymi, a także wprowadzanie na lekcjach metod opartych na wykorzystaniu nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych i co pozwoliłoby przezwyciężyć te bariery?

4. METODOLOGIA BADANIA

4.1 Opis zrealizowanej metodologii badawczej

W badaniu zastosowany został rozbudowany zestaw metod i technik badań ilościowych, jakościowych i eksperckich. Dzięki zastosowaniu różnorodnych metod i technik badawczych uzyskany został efekt kumulowania się i wzajemnego uzupełnienia danych pochodzących z różnych źródeł, czyli tzw. triangulacja źródeł danych.

Analiza danych zastanych. W realizacji badania zostały wykorzystane dane ze źródeł zastanych, czyli dane i informacje, które nie zostały wytworzone na potrzeby prowadzonego badania. Dane zastane były gromadzone i analizowane na każdym etapie prowadzenia badania. Dane zastane zostały ponadto skonfrontowane z wynikami badań ilościowych i jakościowych.

Indywidualne wywiady. Indywidualny wywiad to bezpośrednia rozmowa z respondentem na podstawie scenariusza rozmowy. Pytania w scenariuszach miały charakter otwarty, zazwyczaj o kolejności ich zadawania czy sposobie formułowania decydował prowadzący wywiad. Zrealizowano 1 wywiad z osobami zarządzającymi szkołą (Dyrektor).

Badania ilościowe. W badaniu zastosowane zostało badanie kwestionariuszowe w odniesieniu do nauczycieli szkoły. Badanie zostało przeprowadzone w dniach od 22.03.2016 do 29.03.2016 r., wzięło w nim udział 19 nauczycieli Gimnazjum nr 2 w Lubartowie. Tym samym wyniki badania można uogólnić na całą populację nauczycieli szkoły.

Wywiady i rozmowy grupowe. Wywiady i rozmowy grupowe zostały przeprowadzone z uczniami szkoły, przez wychowawców klas, w trakcie zajęć lekcyjnych i/lub godzin wychowawczych. Pytania dotyczyły oczekiwań i problemów uczniów w zakresie metod i sposobów prowadzenia zajęć, w tym z wykorzystaniem technologii komputerowych (cyfrowych) oraz bazujących na metodach aktywnych (w tym doświadczenie, eksperyment). Został także zrealizowany warsztat badawczy z udziałem członków Rady Pedagogicznej szkoły, w celu dokładniejszego określenia sposobów zaspokojenia potrzeb określonych w badaniach ilościowych.

4.2 Opis narzędzi badawczych (badania ilościowe)

Kwestionariusz badawczy skierowany był do nauczycieli szkoły (członków rady pedagogicznej) i składał się z 57 pytań podzielonych na pięć części. Badani oceniali obecny stan aspektów pracy szkoły oraz wskazywali pożądany kierunek rozwoju elementów pracy szkoły. Powiązanie pytań kwestionariusza z badanymi obszarami przedstawia poniższa tabela.

Obszar działań	Nr pozycji kwestionariusza
Kompetencje kluczowe (dot. uczniów i działań szkoły w środowisku)	A.1.; A.2.; A.3.; A.4.; A.5.; A.6.; A.7.; A.8.; A.9.; A.11.; A.13.; B.5.; C.1.; C.2.; C.8.; C.9.; C.10.; C.12.; D.3.; D.7.
Rozbudzanie kreatywności i innowacyjności u uczniów, praca zespołowa	A.5.; A.12.; B.3.; B.10.; B.11.; B.12.; B.13.; B.14.; B.16.; C.4.; C.5.; C.7.; C.11.; D.2.; Czynniki hamujące: B.4.*; B.6.*; B.9.*
Wyrównywanie szans edukacyjnych, edukacja włączająca	A.10.; B.7.; B.8.; B.15.; C.3.; C.6.; C.13.; D.1.; D.5.; D.6. Czynniki hamujące: B.1.*; B.2.*; D.4.*
Doradztwo edukacyjno-zawodowe	D.8.
Doskonalenie zawodowe nauczycieli	E.1.; E.2.; E.3.; E.4.; E.5.; E.6.; E.7

W kwestionariuszu wykorzystano pytania lub ich części zawarte w kwestionariuszu badawczym wskazanym w „Standardach realizacji wsparcia w zakresie Poddziałania 3.2.1 Jakość edukacji ogólnej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Pomorskiego 2014-2020”. Wzór kwestionariusza stanowi Załącznik nr 1.

5. WYNIKI

5.1 Cele nauczania i wychowania stawiane sobie przez szkołę

W „Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie” z grudnia 2006 r.¹, którego celem jest wsparcie i uzupełnienie działań państw członkowskich poprzez ustanowienie wspólnego punktu odniesienia, promującego i ułatwiającego reformy krajowe i dalszą współpracę pomiędzy państwami członkowskimi. Zalecenie to zawiera w załączniku Europejskie Ramy Odniesienia w zakresie kompetencji kluczowych w uczeniu się przez całe życie. Obejmują one osiem kompetencji kluczowych:

1. **porozumiewanie się w języku ojczystym** – zdolność wyrażania i interpretowania pojęć, myśli, uczuć, faktów i opinii w mowie i piśmie (rozumienie ze słuchu, mówienie, czytanie i pisanie) oraz językowej interakcji w odpowiedniej i kreatywnej formie w pełnym zakresie kontekstów społecznych i kulturowych – w edukacji i szkoleniu, pracy, domu i czasie wolnym,
2. **porozumiewanie się w językach obcych** – zdolność do rozumienia, wyrażania i interpretowania pojęć, myśli, uczuć, faktów i opinii w mowie i piśmie (rozumienie ze słuchu, mówienie, czytanie i pisanie) w odpowiednim zakresie kontekstów społecznych i kulturalnych (w edukacji i szkoleniu, pracy, domu i czasie wolnym) w zależności od chęci lub potrzeb danej osoby. Porozumiewanie się w obcych językach wymaga również takich umiejętności, jak mediacja i rozumienie różnic kulturowych. Stopień opanowania języka przez daną osobę może być różny w przypadku czterech kompetencji językowych (rozumienie ze słuchu, mówienie, czytanie i pisanie) i poszczególnych języków oraz zależny od społecznego i kulturowego kontekstu osobistego, otoczenia oraz potrzeb lub zainteresowań danej osoby,
3. **kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne**. Te pierwsze obejmują umiejętność rozwijania i wykorzystywania myślenia matematycznego w celu rozwiązywania problemów wynikających z codziennych sytuacji. Istotne są zarówno proces i czynność, jak i wiedza, przy czym podstawę stanowi należyte opanowanie umiejętności liczenia. Kompetencje matematyczne obejmują – w różnym stopniu – zdolność i chęć wykorzystywania matematycznych sposobów myślenia

¹ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2006/962/WE z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie [Dz.U. L 394 z 30.12.2006].

(myślenie logiczne i przestrzenne) oraz prezentacji (wzory, modele, konstrukty, wykresy, tabele). Te drugie odnoszą się do zdolności i chęci wykorzystywania istniejącego zasobu wiedzy i metodologii do wyjaśniania świata przyrody, w celu formułowania pytań i wyciągania wniosków opartych na dowodach. Za kompetencje techniczne uznaje się stosowanie tej wiedzy i metodologii w odpowiedzi na postrzegane potrzeby lub pragnienia ludzi. Kompetencje w zakresie nauki i techniki obejmują rozumienie zmian powodowanych przez działalność ludzką oraz odpowiedzialność poszczególnych obywateli,

4. **kompetencje informatyczne** – obejmują umiejętne i krytyczne wykorzystywanie technologii społeczeństwa informacyjnego (TSI) w pracy, rozrywce i porozumiewaniu się. Opierają się one na podstawowych umiejętnościach w zakresie technik informatycznych i komputerowych: wykorzystywania komputerów do uzyskiwania, oceny, przechowywania, tworzenia, prezentowania i wymiany informacji oraz do porozumiewania się i uczestnictwa w sieciach współpracy za pośrednictwem Internetu,
5. **umiejętność uczenia się** to zdolność konsekwentnego i wytrwałego uczenia się, organizowania własnego procesu uczenia się, w tym poprzez efektywne zarządzanie czasem i informacjami, zarówno indywidualnie, jak i w grupach. Kompetencja ta obejmuje świadomość własnego procesu uczenia się i potrzeb w tym zakresie, identyfikowanie dostępnych możliwości oraz zdolność pokonywania przeszkód.. Kompetencja ta oznacza nabywanie, przetwarzanie i przyswajanie nowej wiedzy i umiejętności, a także poszukiwanie i korzystanie ze wskazówek. Umiejętność uczenia się pozwala osobom nabyć umiejętność korzystania z wcześniejszych doświadczeń w uczeniu się i ogólnych doświadczeń życiowych, w celu wykorzystywania i stosowania wiedzy i umiejętności w różnorodnych kontekstach – w domu, w pracy, a także w edukacji i szkoleniu. Kluczowymi czynnikami w rozwinięciu tej kompetencji u danej osoby są motywacja i wiara we własne możliwości,
6. **kompetencje społeczne i obywatelskie** - to kompetencje osobowe, interpersonalne i międzykulturowe obejmujące pełny zakres zachowań przygotowujących osoby do skutecznego i konstruktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym (szczególnie w społeczeństwach charakteryzujących się coraz większą różnorodnością, a także rozwiązywania konfliktów w razie potrzeby). Kompetencje te przygotowują do pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, w oparciu o znajomość pojęć i struktur społecznych, poczuwanie się do aktywnego i demokratycznego uczestnictwa,
7. **inicjatywność i przedsiębiorczość** oznaczają zdolność osoby do realizowania swoich pomysłów. Obejmują one kreatywność, innowacyjność i podejmowanie ryzyka, a także zdolność do planowania przedsięwzięć i prowadzenia ich dla osiągnięcia zamierzonych celów. Stanowią one wsparcie dla indywidualnych osób, nie tylko w ich codziennym życiu prywatnym i społecznym, ale także w ich miejscu pracy. Pomagają im uzyskać świadomość kontekstu ich pracy i zdolność wykorzystywania szans. Są podstawą bardziej konkretnych umiejętności i wiedzy potrzebnych tym, którzy podejmują przedsięwzięcia o charakterze społecznym lub handlowym. Powinny obejmować świadomość wartości etycznych i promować dobre zarządzanie,
8. **świadomość i ekspresja kulturalna** to docenianie znaczenia twórczego wyrażania idei, doświadczeń i uczuć za pośrednictwem szeregu środków wyrazu, w tym muzyki, sztuk teatralnych, literatury i sztuk wizualnych.

Komisja Europejska zakłada, iż wydane zalecenie „przyczyni się do rozwoju zorientowanej na przyszłość, wysokiej jakości edukacji i szkolenia dostosowanych do potrzeb europejskiego społeczeństwa, poprzez wspieranie i uzupełnianie działań państw członkowskich w tworzeniu systemów kształcenia i szkolenia zapewniających wszystkim młodym ludziom środki do rozwinięcia kompetencji kluczowych na poziomie przygotowującym ich do dorosłego życia oraz

stanowiącym podstawę dla dalszej nauki i życia zawodowego, a także zapewniających dorosłym możliwość rozwijania i aktualizowania zdobytych kompetencji kluczowych poprzez korzystanie ze spójnej i kompleksowej oferty uczenia się przez całe życie”.

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 jednym z celów uczyniono uzyskanie przez uczniów części z w/w kompetencji, W ramach priorytetu inwestycyjnego 10i wskazany został cel szczegółowy, którym jest podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych, właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy, oraz rozwój indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Sprecyzowano przy tym, że jako kompetencje kluczowe na rynku pracy należy rozumieć następujące kompetencje spośród katalogu określonego w Zaleceniach Parlamentu Europejskiego i Rady, tj.:

- porozumiewanie się w językach obcych,
- kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo – techniczne,
- kompetencje informatyczne,
- umiejętności uczenia się,
- kompetencje społeczne,
- inicjatywność i przedsiębiorczość.

Kompetencje kluczowe w podstawie programowej dla gimnazjów.

Nadrzędnym celem edukacji szkolnej jest przygotowanie uczniów do efektywnego funkcjonowania w rzeczywistości pozaszkolnej. Należy pamiętać, że kształtowanie kompetencji odbywa się na trzech poziomach:

Poziom 1: Wybór i zastosowanie niezbędnej wiedzy i umiejętności w danym obszarze – potrafię, zatem robię to.

Poziom 2: Rozpoznanie zadań, jakie należy przedsięwziąć oraz korzystanie z wiedzy i umiejętności, niezbędnych do ich wykonania w celu osiągnięcia określonych wyników – nie potrafię, więc muszę stwierdzić, co trzeba wiedzieć, abym to zrobił.

Poziom 3: Refleksyjna i krytyczna ocena efektywności procedur stwierdzenia i wydajności procesów przedsięwziętych w celu wykonania zadań i osiągnięcia wyników – zrobiłem, zatem muszę ocenić, jak to zrobiłem.²

Rozwijanie umiejętności i kompetencji jest zobowiązaniem szkoły wobec ucznia. Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla gimnazjów (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, Dz.U 2012 poz. 977) wskazuje trzy cele, jakie ma realizować szkoła w toku procesu nauczania/uczenia się:

1. przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów;
2. zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów;
3. kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.

W trakcie nauki w gimnazjum uczeń powinien uzyskać następujące umiejętności:

---

² Cytat za: Ewa Łoś, Alina Reszka, Metody nauczania stosowane w kształtowaniu kompetencji kluczowych. Matematyka. Podręcznik metodyki operacyjnej, Lublin 2009, s.9.

- czytanie – czynność, jak i jako umiejętność rozumienia, wykorzystywania i przetwarzania tekstów w zakresie umożliwiającym zdobywanie wiedzy, rozwój emocjonalny, intelektualny i moralny oraz uczestnictwo w życiu społeczeństwa;
- myślenie matematyczne – umiejętność korzystania z podstawowych narzędzi matematyki w życiu codziennym oraz prowadzenia elementarnych rozumowań matematycznych;
- myślenie naukowe – umiejętność formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa;
- umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w języku obcym, zarówno w mowie, jak i w piśmie;
- umiejętność posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, w tym także do wyszukiwania i korzystania z informacji;
- umiejętność uczenia się jako sposób zaspokajania naturalnej ciekawości świata, odkrywania swoich zainteresowań i przygotowania do dalszej edukacji;
- umiejętność pracy zespołowej.

Zgodnie z treścią podstawy:

„Ważnym zadaniem szkoły na III i IV etapie edukacyjnym jest przygotowanie uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym. Nauczyciele powinni stwarzać uczniom warunki do nabywania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych, na zajęciach z różnych przedmiotów.

(...)

Ważnym celem działalności szkoły na III i IV etapie edukacyjnym jest skuteczne nauczanie języków obcych. Bardzo ważne jest dostosowanie zajęć do poziomu przygotowania ucznia, które uzyskał na wcześniejszych etapach edukacyjnych.

(...)

W procesie kształcenia ogólnego szkoła na III i IV etapie edukacyjnym kształtuje u uczniów postawy sprzyjające ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu, takie jak: uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsiębiorczość, kultura osobista, gotowość do uczestnictwa w kulturze, podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej. W rozwoju społecznym bardzo ważne jest kształtowanie postawy obywatelskiej, postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji. Szkoła podejmuje odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji.

Tym samym, zgodnie z podstawą programową, kompetencje kluczowe w części są składową poszczególnych przedmiotów lub modułów nauczania, a ich wyniki stają się przedmiotem klasycznej oceny pedagogicznej, ewentualnie klasyfikowania, jednak niektóre z nich, jak kompetencje społeczne, mogą mieć charakter międzyprzedmiotowy (są tzw. tematami przekrojowymi).

Kompetencje kluczowe w świetle dokumentów szkoły.

Podstawowym dokumentem regulującym i określającym zadania szkoły, jest jej statut. Zgodnie ze statutem Gimnazjum nr 2 w Lubartowie, głównym celem i zadaniem szkoły jest kształcenie i wychowanie młodzieży oraz dążenie do zapewnienia każdemu uczniowi warunków niezbędnych do jego rozwoju. Wśród celów i zadań szczegółowych statut wskazuje m.in. umożliwienie absolwentom dokonania świadomego wyboru dalszego kierunku kształcenia, kształtowanie środowiska wychowawczego sprzyjającego realizowaniu celów i zasad określonych w ustawie stosownie do warunków szkoły i wieku uczniów, sprawowanie opieki nad uczniami odpowiednio do ich potrzeb oraz możliwości szkoły, udzielanie uczniom pomocy

psychologicznej i pedagogicznej, a także umożliwianie rozwijania zainteresowań uczniów poprzez prowadzenie kół przedmiotowych.

Szkoła realizuje wszystkie cele wynikające z przepisów prawa, w tym określone w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz.U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późniejszymi zmianami) oraz wynikające z podstawy programowej.

Realizacja i osiąganie kompetencji kluczowych realizowane są także w ramach działalności wychowawczej i profilaktycznej szkoły. W Programie wychowawczym Gimnazjum nr 2 w Lubartowie została opisana wizja szkoły:

Gimnazjum nr 2 im. Henryka Sienkiewicza jest szkołą, która:

- przygotowuje do aktywnego i świadomego udziału w procesie nauczania, rozwijania własnych zainteresowań oraz wykorzystania zdobytej wiedzy w praktyce;
- oferuje atrakcyjne formy i metody nauczania;
- dąży do rozwijania samorządności i przedsiębiorczości uczniów;
- zapewnia uczniom przygotowanie i pomoc w podejmowaniu decyzji dotyczących dalszego kierunku kształcenia i wyboru zawodu;
- dąży do kształtowania właściwych postaw moralnych, ucząc tolerancji, serdeczności i wzajemnej pomocy;
- dba o pozytywny wizerunek w środowisku;
- zapewnia nowoczesną bazę dydaktyczną;
- efektywnie współpracuje z rodzicami, włączając ich do działań opiekuńczych, wychowawczych i organizacyjnych;
- przygotowuje do życia w „małej” i „dużej” Ojczyźnie oraz w zjednoczonej Europie;
- daje uczniom poczucie bezpieczeństwa, zapewnia życzliwą atmosferę i różnorodną pomoc;
- zapewnia uczniom udział w projektach edukacyjnych;
- zapewnia pomoc psychologiczno-pedagogiczną;
- organizuje opiekę i pomoc uczniom mającym trudności w nauce i będącym w trudnej sytuacji materialnej,

W ramach Szkolnego Programu Profilaktyki Gimnazjum nr 2 w Lubartowie wskazane zostały cele dotyczące m.in.:

- kształtowania prawidłowych relacji międzyludzkich
- budzenia aspiracji życiowych
- przeciwdziałania bierności społecznej.

Cele te obejmują umiejętności społeczne, opisane w ramach kompetencji kluczowych.

Kompetencje kluczowe a otoczenie szkoły

Jak to wskazano powyżej, nadrzędnym zadaniem szkoły jest tworzenie warunków do osiągania przez uczniów kompetencji, które umożliwią im sprawne funkcjonowanie w zmieniającym się świecie oraz przygotowanie do spełniania wymagań współczesnego rynku pracy.

W tym kontekście interesujące jest pytanie, jakie umiejętności są szczególnie cenione w ciągle zmieniającej się rzeczywistości i nabycie których z nich przygotowuje do podjęcia w przyszłości pracy w warunkach współczesnego świata. W tym celu wykorzystano raport z badań dotyczących kwalifikacji i kompetencji kluczowych dla zwiększenia szans absolwentów na rynku

pracy.³ Celem przedmiotowego badania było wypracowanie listy rekomendowanych kompetencji, kwalifikacji i efektów kształcenia oraz obszarów i kierunków kształcenia istotnych z punktu widzenia potrzeb rynku pracy, gospodarki i społeczeństwa. Badania ukierunkowane były na określenie potrzeb pracodawców w kontekście kierunków kształcenia i kwalifikacji absolwentów uczelni wyższych, jednak dostarczają najpełniejszych danych o oczekiwaniach rynku pracy zarówno w skali ogólnopolskiej, jak i regionalnej, ważnych dla sprecyzowania potrzeb w zakresie kompetencji kluczowych, kształtowanych także na wcześniejszych etapach edukacyjnych.

Podstawowe wnioski zawarte w raporcie w kontekście kompetencji kluczowych to:

- obszarami kształcenia, dla których prognozowany jest największy popyt na absolwentów, są nauki techniczne i nauki ścisłe – to tendencja ogólnopolska dotycząca także województwa lubelskiego;
- wzrost popytu prognozowany jest przypadku obszaru nauk biologicznych, w szczególności medycznych i o zdrowiu - to tendencja ogólnopolska dotycząca także województwa lubelskiego;
- Lublin to najbliższe duże miasto, w którym możliwy jest ponadprzeciętny popyt z obszaru przemysłów kultury i branż kreatywnych;
- zarówno pracodawcy, jak i eksperci wskazują na zdecydowany priorytet kompetencji „miękkich” jeśli chodzi o zatrudnialność absolwentów (pod warunkiem zadowalającego poziomu kompetencji zawodowych), przy czym kompetencje te dotyczą: komunikacji, w tym w j. obcym, a także umiejętności pracy w grupie; kompetencji kognitywnych: logicznego myślenia i analizy faktów, wyszukiwania i analizy informacji oraz wyciągania wniosków, gotowości uczenia się nowych rzeczy, kreatywności - bycia innowacyjnym, wymyślania nowych rozwiązań; kompetencji samoorganizacyjnych: rozplanowania i terminowej realizacji działań, pracy w warunkach projektu, elastycznego reagowania na zmiany;
- konieczność uwzględniania w kształceniu aspektów praktycznych, ciągłości między uzyskiwaną wiedzą a jej praktycznym stosowaniem (w pracy zawodowej);
- promowanie współpracy, aktywności zespołowej, zespołowego sukcesu, ze względu na możliwość integrowania różnych obszarów wiedzy i różnych doświadczeń;
- konieczność kształcenia umiejętności twórczego rozwiązywania problemów, zwłaszcza w obszarach nauk ścisłych, technicznych, przyrodniczych i społecznych;
- posiadania kompetencji komunikacyjnych, związanych z używaniem tzw. nowych mediów (Web 2.0) i z interakcjami społecznymi w wirtualnej sieci staje się warunkiem sukcesu na rynku pracy w wielu branżach i sektorach – należy w programach kształcenia w poszczególnych obszarach wprowadzać możliwość uzyskiwania kompetencji cyfrowych także poza naukami przyrodniczo-matematycznymi, w tym: w obszarze nauk społecznych i humanistycznych - treści związane z komunikowaniem się, nowymi mediami, dziennikarstwem internetowym, z badaniami w środowisku wirtualnym, w obszarze nauk o sztuce – treści i kompetencje związane z cyfrowym przetwarzaniem obrazu i dźwięku oraz związane ze sztuką powiązaną ze środowiskiem nowych mediów (np. projektowanie dla mediów, w druku i Internecie, video-art itp.); uwzględnienie tematyki komunikacji i wykorzystania środowisk wirtualnych we wszystkich obszarach kształcenia, w zgodzie z ich specyfiką.

---

³ Raport powstał w wyniku realizacji badania ewaluacyjnego pt. "Analiza kompetencji i kwalifikacji kluczowych dla zwiększenia szans absolwentów na rynku pracy". Badanie prowadzone było w okresie od stycznia do kwietnia 2014 roku na zlecenie Narodowego Centrum Badań i Rozwoju (NCBiR), publikacja dostępna: <http://www.uj.edu.pl/documents/102715934/001bcfee-7b59-4983-9eaf-2ca7adbc7ad2>

Ze względu na konieczność wdrażania kompetencji kluczowych, jako element niezbędny wskazano, w przypadku specjalizacji nauczycielskich, **uzyskanie przez nauczycieli kwalifikacji i kompetencji w zakresie metod nauczania kompetencji społecznych (kluczowych) wśród uczniów.**

Ważną obserwacją, w kontekście rynku pracy, jest wskazanie, że zatrudnialność zależy m.in. od aktywności przejawianej poza tokiem nauki (studiów), w postaci **podejmowania aktywności społecznej oraz udziału w zajęciach ponadprogramowych** (pozaekcyjnych, rozwijających zainteresowania).

Diagnoza problemów w zakresie edukacji w województwie lubelskim została dokonana również w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020:

Konstytucja RP wskazuje, że władze publiczne zapewniają obywatelom powszechny i równy dostęp do wykształcenia, a zgodnie ze słowami preambuły do ustawy o systemie oświaty szkoła winna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, przygotować go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich w oparciu o zasady solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności. W warunkach gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności kluczowym zagadnieniem jest dostęp ale do wysokiej jakości usług edukacyjnych. Dla podniesienia jakości działań edukacyjnych istotne jest zatem oddziaływanie na obszar edukacji obowiązkowej. Słabą stroną województwa lubelskiego w obszarze kształcenia ogólnego jest przede wszystkim zróżnicowana jakość usług edukacyjnych.

Zauważalne są dysproporcje w jakości procesu nauczania. Dotyczy to zarówno sposobu i rodzaju zajęć, w tym w szczególności zajęć dotyczących kompetencji i umiejętności stosowania nowoczesnych technologii informacyjno – komunikacyjnych zarówno wśród uczniów, jak i nauczycieli oraz wyposażenia szkół w nowoczesne narzędzia, sprzęt specjalistyczny i pomoce dydaktyczne. Ma to przełożenie na wyniki sprawdzianów i egzaminów gimnazjalnych, które były wyższe w grupie miast na prawach powiatu od pozostałych gmin. Wzbudzając zainteresowanie uczniów przedmiotami matematyczno-przyrodniczymi i wspierając przez to wybór ścieżki edukacyjnej związanej z naukami ścisłymi, w dłuższej perspektywie spowoduje to zwiększenie liczby studentów na tych kierunkach, a w konsekwencji zwiększy ich szanse do wejścia na rynek pracy.

Opis zawarty w w/w diagnozie określa kierunki i obszary, w których szkoła powinna podjąć wysiłek tworzenia warunków do osiągnięcia przez uczniów kompetencji kluczowych.

5.3 Zapotrzebowanie nauczycieli na kompetencje i kwalifikacje

Zapotrzebowanie nauczycieli Gimnazjum nr 2 w Lubartowie na kompetencje i kwalifikacje należy rozpatrywać w kontekście wyżej opisanych celów nauczania i wychowania.

Kadra pedagogiczna Gimnazjum nr 2 w Lubartowie składa się obecnie z 25 osób. Nauczyciele posiadają kwalifikacje wymagane do wykonywania zawodu, uczestniczą także w różnych formach doskonalenia zawodowego (kursy, szkolenia, studia podyplomowe itp.), w celu aktualizacji, doskonalenia oraz uzyskiwania nowych, przydatnych do pracy zawodowej kwalifikacji i kompetencji.

Większość (84%) nauczycieli osiągnęła stopień awansu zawodowego nauczyciela mianowanego lub dyplomowanego (zob. tabela).

Tabela 1. Nauczyciele wg stopnia awansu zawodowego (stan na 30.09.2015 r.)

Stopień awansu zawodowego	Kobiety	Mężczyźni	Razem
stażysta	0	0	0
kontraktowy	2	2	4
mianowany	6	4	10
dyplomowany	10	1	11
RAZEM	18	7	25

Analiza posiadanych przez nauczycieli kompetencji i kwalifikacji, wynikających z ukończonych form kształcenia i doskonalenia dotycząca przedmiotów nauczania, metod i form pracy z uczniem oraz kompetencji dodatkowych wskazuje, że nauczyciele posiadają szerokie kompetencje, często wykraczające poza nauczany przedmiot. Głównym przedmiotem doskonalenia są kwalifikacje do nauczania dodatkowych (drugich) przedmiotów, a także kompetencje i kwalifikacje do pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych kursy terapii pedagogicznej, przeciwdziałania negatywnym zachowaniom u uczniów. Większość nauczycieli posiada podstawowe kompetencje do posługiwania się nowoczesnymi pomocami TIK – w tym ukończone szkolenia z zakresu podstaw obsługi tablicy interaktywnej, jednak tylko pojedyncze osoby ukończyły szkolenia i kursy na temat stosowania TIK w nauczaniu (m.in. przetwarzanie tekstów, edukacyjne zasoby cyfrowe, czy multimedia w nauczaniu). Tym samym **około połowa (55%) kadry pedagogicznej nie posiada potwierdzonych kwalifikacji**

W przypadku wdrożenia w szkole zajęć opartych na wykorzystaniu przez nauczycieli technologii cyfrowych i metod opartych na korzystaniu z nowoczesnych narzędzi i pomocy TIK, należy uzupełnić kompetencje minimum 55% nauczycieli (około 14 osób) w zakresie wykorzystania narzędzi TIK w nauczaniu.

Nauczyciele prowadzący zajęcia w ramach projektu powinni również uzupełnić i podnieść kompetencje w zakresie nauczania ukierunkowanego na uzyskanie kompetencji kluczowych. w szczególności aktywnych form

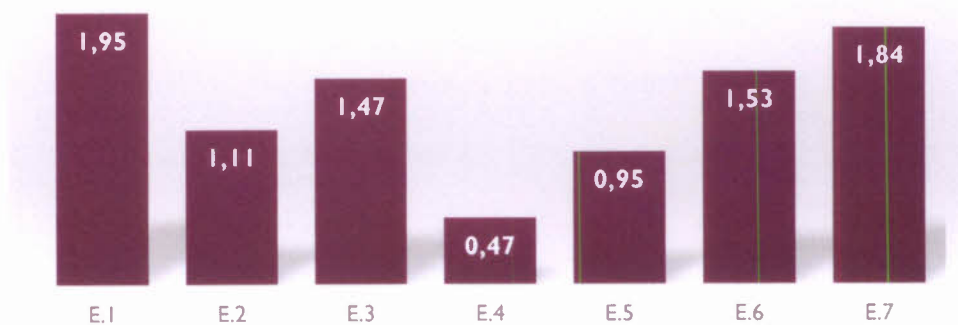
bądź kompetencji w zakresie praktycznych metod wykorzystania narzędzi TIK w nauczaniu, w tym kompetencji do stosowania mobilnych sal komputerowych w trakcie zajęć przedmiotowych. W odniesieniu do kompetencji metodycznych dotyczących prowadzenia zajęć metodami aktywnymi (doświadczenie, eksperyment, metoda projektu itp.), zgodnie z informacjami uzyskanymi w trakcie spotkania diagnostycznego, posiadane przez nauczycieli doświadczenie oraz kompetencje (niektóre uzyskane jeszcze w trakcie studiów ponad 20-30 lat temu), wymagają uzupełnienia i uaktualnienia, zwłaszcza w kontekście motywowania uczniów i planowania (projektowania) zajęć.

W trakcie badania kwestionariuszowego nauczyciele byli proszeni o określenie stanu obecnego zaspokojenia potrzeb w zakresie **form doskonalenia**, w skali od 0 (rzadko podejmowane) do 3 (jest bardzo dobrze). Badani mogli także wskazać pożądane kierunki rozwoju form doskonalenia, w skali od 0 (zdecydowanie nie) do 4 (zdecydowanie tak), przy czym wartość 2 oznacza „nie mam zdania”. Pytania zawarte w kwestionariuszu dotyczyły 7 aspektów i form wspierania doskonalenia zawodowego nauczycieli w szkole (zob. tabela).

Wspieranie profesjonalizmu nauczycieli poprzez:	
E.1	Organizowanie w szkole szkoleń, kursów i warsztatów dla nauczycieli
E.2	Współpracę z uczelniami, placówkami doskonalenia nauczycieli i innymi instytucjami (stosownie do potrzeb nauczycieli danej szkoły)
E.3	Wymianę doświadczeń w obrębie grona pedagogicznego danej szkoły
E.4	Wymianę doświadczeń między szkołami
E.5	Możliwość indywidualnego korzystania w rozwiązywaniu bieżących problemów dydaktycznych i wychowawczych ze wsparcia kompetentnych osób z danej dziedziny
E.6	Dostępność w szkole najnowszej literatury i czasopism dla nauczycieli
E.7	Zapewnienie dostępności do baz danych oraz materiałów dydaktycznych w Internecie.

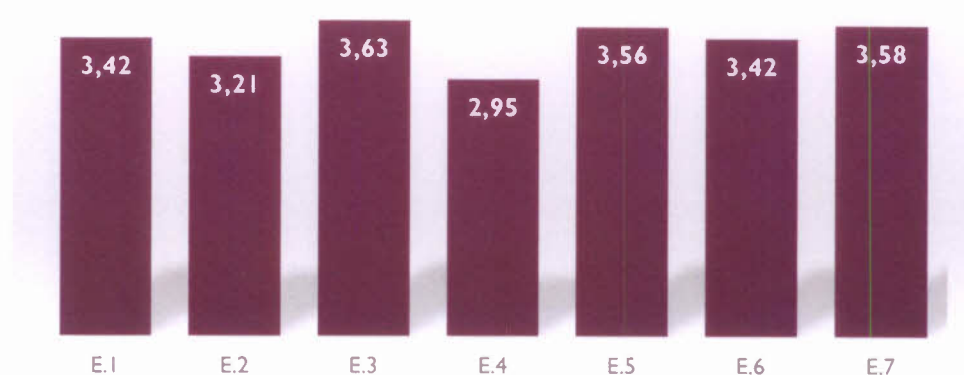
Ocena stanu obecnego w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli nie jest zadowolająca. W żadnym z badanych aspektów średnia ocen nie przekroczyła poziomu „2”, czyli oceny pozytywnej. Badani nauczyciele najlepiej ocenili organizowanie w szkole szkoleń, kursów i warsztatów dla nauczycieli, a także dostęp do baz danych i materiałów w Internecie (średnia pow.1,8). Stosunkowo dobrze (średnia ok. 1,5) oceniono obszary wymiany doświadczeń w obrębie grona pedagogicznego danej szkoły oraz dostęp do literatury. Pozostałe średnie oscylują około wyniku „1” (nie wszystko się udaje) – współpraca z uczelniami, placówkami doskonalenia nauczycieli i innymi instytucjami (stosownie do potrzeb nauczycieli danej szkoły) oraz możliwość indywidualnego korzystania w rozwiązywaniu bieżących problemów dydaktycznych i wychowawczych ze wsparcia kompetentnych osób z danej dziedziny, bądź osiągnęło wynik poniżej „0,5” - wymiana doświadczeń między szkołami, co oznacza, że duży odsetek badanych wskazał na odpowiedź, że dane rozwiązanie w ogóle nie funkcjonuje.

Doskonalenie zawodowe - ocena stanu obecnego

Z kolei odpowiedzi na pytania o kierunki rozwoju w zakresie doskonalenia wskazują na wysokie zapotrzebowanie nauczycieli na następujące formy doskonalenia: wymiany doświadczeń w ramach szkoły, a także dostępności do literatury i czasopism oraz baz danych w Internecie, kursów, szkoleń i warsztatów organizowanych w szkole oraz zapewnienia możliwości indywidualnego korzystania w rozwiązywaniu bieżących problemów dydaktycznych i wychowawczych ze wsparcia kompetentnych osób z danej dziedziny (wsparcie eksperckie) – średnia wskazań przekracza 3,4 pkt. Najmniej pożądanym kierunkiem zmian jest wymiana doświadczeń pomiędzy szkołami oraz rozwijanie współpracy z uczelniami, placówkami doskonalenia nauczycieli i innymi instytucjami.

Doskonalenie zawodowe nauczycieli - oczekiwania

W trakcie warsztatów diagnostycznych nauczyciele szkoły doprecyzowali, że w przypadku form doskonalenia najlepszą, z punktu widzenia oczekiwanych efektów szkolenia, formą szkoleniową byłyby szkolenia warsztatowe w szkole lub poza szkołą, w tym e-learningowe, nastawione na praktykę pracy z uczniem (metodyka pracy, ćwiczenia praktyczne, kontakt z ekspertami).

5.4 Problemy i potrzeby szkoły

Potrzeby szkół można podzielić na następujące grupy:

1) **Potrzeby kadrowe szkół**, związane z koniecznością zatrudnienia dodatkowych pracowników, zarówno pedagogicznych, jak i niepedagogicznych.

2) **Potrzeby inwestycyjne szkół**, w tym zwłaszcza potrzeby finansowania remontów, doposażenia pracowni, rozbudowy szkół itp. Potrzeby budżetowe wynikają zarówno z potrzeb kadrowych (konieczność zapewnienia wynagrodzeń nowym pracownikom szkoły), z niedostatecznych warunków prowadzenia nauki (materiały konieczne do prowadzenia zajęć, potrzeba doposażenia pracowni, zakupu urządzeń multimedialnych, uzupełniania zasobów biblioteki), a częściowo z potrzeb inwestycyjnych (stan techniczny budynku, adaptacja pomieszczeń).

3) **Potrzeby organizacyjne szkół**, a więc potrzeby w zakresie dowożenia uczniów, organizacji zajęć rewalidacyjnych i nauczania indywidualnego, wsparcia ważniejszych szkolnych zajęć pozalekcyjnych (przedmiotowych, artystycznych, sportowych itp.) i pozaszkolnych (udział w konkursach różnego typu, rozwijanie współpracy międzyszkolnej). Wykraczające poza realizację podstawy programowej działania szkoły mają często duże znaczenie dla rozwoju dzieci i młodzieży, dla utożsamiania się uczniów ze swoją szkołą i dla lepszego realizowania procesu nauczania, ale wymagają wsparcia organizacyjnego oraz finansowego, zwłaszcza w kontekście otoczenia społecznego szkoły.

Potrzeby kadrowe szkoły

Stan i kompetencje kadry Gimnazjum nr 2 w Lubartowie zostały opisane w punkcie 4.2. Nie występuje obecnie konieczność dodatkowego zatrudniania nowych pracowników, zarówno pedagogicznych, jak i niepedagogicznych. Potrzeba taka może dotyczyć wsparcia w zakresie doradztwa zawodowego w trakcie trwania projektu.

Potrzeby inwestycyjne szkoły

Gimnazjum nr 2 w Lubartowie mieści się w budynku o dobrym stanie technicznym, trzykondygnacyjnym, z salą gimnastyczną i kompleksem boisk. Do dyspozycji uczniów jest II sal lekcyjnych. Dostęp do Internetu w sieci kablowej i częściowo poprzez wi-fi. Dostępność dla osób niepełnosprawnych – brak windy, liczne klatki schodowe i przejścia z różnicą poziomów, dostęp tylko z pomocą osób trzecich.

Obecnie w Gimnazjum nr 2 w Lubartowie działają dwie pracownie komputerowe wyposażone w 13 stanowisk komputerowych z dostępem do Internetu każda.

Istotne znaczenie dla procesu nauczania ma jednak nie tylko stan infrastruktury (budynek i jego otoczenie), ale przede wszystkim zaopatrzenie szkoły w konieczne pomoce dydaktyczne, gdyż pozwalają one przetłumaczyć abstrakcyjne często opisy, zasady i prawa na zrozumiałe i dotykane zjawiska. Są również atrakcyjne dla uczniów i nauczycieli, zwiększają komfort nauki i motywację do uczestnictwa w zajęciach. Mają więc ważne znaczenie dla poprawy procesu dydaktycznego w szkole i osiągniętych wyników nauczania/uczenia się.

Stan wyposażenia szkoły w sprzęty i pomoce dydaktyczne został w ostatnich latach w pewnym stopniu uzupełniony m.in. dzięki zakupom w ramach projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej: „Bogatsi o nowe doświadczenia” (projekt EFS, w latach 2010-2011, zakupy m.in. kamery cyfrowej, tablicy interaktywnej, laptopa i drukarki na potrzeby SzOK) oraz programu „Comenius”.

W szkole istnieją pracownie: geograficzna, biologiczna, chemiczna, fizyczna, techniczna. W większości pracownie są wyposażone mocno wyeksploatowany sprzęt i pomoce, braki odczuwalne są w szczególności w odniesieniu do pracowni geograficznej, a wyposażenie pracowni fizycznej i chemicznej wymaga poważnego uzupełnienia, aby możliwa była realizacja wszystkich tematów zajęć w ramach podstawy programowej z zastosowaniem różnorodnych metod, w szczególności zajęć prowadzonych metodami eksperymentalnymi. Bez uzupełnienia wyposażenia, stosowanie metod doświadczalnych nie jest możliwe, ze względu na braki w wyposażeniu.

L.p.	Nazwa sprzętu/wyposażenia	Liczba sztuk	Pracownia/przeznaczenie	Data zakupu/wprowadzenia do użytkowania	Czy zakupiony ze środków UE (TAK/NIE)	Stan obecny	Uwagi
1.	Rzutnik multimedialny	15	sale dydaktyczne	2008, 2010, 2013, 2014, 2015	NIE	Od dostatecznego do b. dobrego, najstarsze rzutniki mają zbyt małą rozdzielczość obrazu i jasność.	
2.	Komputery stacjonarne	74	pracownie , biblioteka, sale dydaktyczne, administracja, pokój nauczycielski, centrum	1999, 2005, 2006, 2007, 2008, 2010, 2012, 2013	38 szt. TAK	80% komputerów w ciągu najbliższych 5 lat wymagają całkowitej wymiany na nowy sprzęt (śmierć techniczna i technologiczna).	
3.	Laptop	10	sale dydaktyczne, pracownia komputerowa, radiowęzeł	2000, 2010, 2013, 2015	NIE	dobry	
4.	Kamera wideo	1	Radiowęzeł	2010	TAK	dostateczny, wymagany zakup nowszej kamery (nie obsługiwane niektórych rozwiązań i formatów).	"Bogatsi o nowe doświadczenia"
5.	Tablica interaktywna	4	sale dydaktyczne	2010, 2012, 2013	1 szt. TAK	dobry	
6.	Telewizor	12	sale dydaktyczne, łącznik, radiowęzeł	1999, 2000, 2001, 2003, 2006, 2008, 2011	1 szt. TAK	dobry	Comenius
7.	Radiomagnetofon	20	sale dydaktyczne, radiowęzeł	1999, 2001, 2003, 2004, 2006, 2007, 2009, 2011, 2012	2 szt. TAK	dostateczny do dobrego	Szkoła Równych Szans
8.	Odtwarzacz DVD	10	radiowęzeł, sale dydaktyczne,	2006, 2007, 2009, 2010, 2011	1 szt. TAK	słaby do dobrego	Comenius
9.	Magnetowid	9	sale dydaktyczne, radiowęzeł	1999, 2000, 2001, 2004	NIE	słaby do dobrego	
10.	Aparat Panasonic	1	Radiowęzeł	2006	NIE	wymaga wymiany (wyeksploatowany)	
11.	Odtwarzacz DVD Combo VHS Philips	1	Radiowęzeł	2008	NIE	dostateczny	

L.p.	Nazwa sprzętu/wyposażenia	Liczba sztuk	Pracownia/przeznaczenie	Data zakupu/wprowadzenia do użytkowania	Czy zakupiony ze środków UE (TAK/NIE)	Stan obecny	Uwagi
12.	Drukarka	17	Administracja, pokój nauczycielski, pracownie, biblioteka	1999, 2005, 2006, 2007, 2008, 2010, 2011	NIE	słaby do dobrego	
13.	Xero	3	Biblioteka, radiowęzeł, sekretariat	2010, 2011, 2014	NIE	dostateczny do dobrego	
14.	Skaner	2	Pracownia Komputerowa	2007, 2008	TAK	dostateczny, wymaga wymiany, gdyż brak sterowników do rozwiązań 64bit	
15.	Wzmacniacze	9	Radiowęzeł	2001, 2006	NIE	dostateczny do dobrego	
16.	Monitor aktywny	2	Radiowęzeł	2006	NIE	dostateczny	
17.	Kolumny	6	Radiowęzeł	2006	NIE	dostateczny	
18.	Pianino cyfrowe	1	sala dydaktyczna	2011	NIE	dobry	
19.	Keyboard	2	Radiowęzeł	2006	NIE	dobry	
20.	Rzutnik WEGA	1	Radiowęzeł	1999	NIE	dostateczny	
21.	Mikrofon bezprzewodowy	4	Radiowęzeł	2001, 2014	NIE	dostateczny do dobrego	
22.	Rejstrator cyfrowy	1	Radiowęzeł	1999	NIE	dostateczny	
23.	Ekran elektryczny	1	sala dydaktyczna	2011	NIE	dobry	
24.	Niszczarka Shredstar	1	Sekretariat	2015	NIE	bardzo dobry	
25.	Mikrofon pojemnościowy	3	sala dydaktyczna	2001, 2007	NIE	dobry	

Źródło: Dane własne

Powyższe zestawienie wskazuje, że większość posiadanych sprzętów znajduje się w stanie dostatecznym lub dobrym. Dostęp do niektórych elementów wyposażenia, w tym pracowni komputerowej, jest ograniczony. Spośród wyposażenia wymiany w najbliższej przyszłości wymagają m.in. niemal wszystkie starsze niż 5 lat komputery stacjonarne i laptopy oraz inny sprzęt elektroniczny (skanery, kamera) wymagające sterowników pracujących w systemach 64-bitowych, ze względu na brak możliwości korzystania z aktualnego oprogramowania oraz zakończenie wsparcia dla rozwiązań technologicznych.

Kolejnym problemem jest fakt, że istniejące stacjonarne pracownie komputerowe nie pozwalają na swobodne zaplanowanie wspólnej pracy całych zespołów klasowych podczas zajęć innych niż informatyczne. Liczba stanowisk (13 w każdej z nich) oraz fakt, że są one umieszczone na stałe w sali komputerowej, pozwala na prowadzenie zajęć jedynie w formie zajęć stacjonarnych na potrzeby realizacji programu nauczania zajęć informatycznych. Taki sposób użytkowania komputerów wymaga wcześniejszej rezerwacji sali, w celu uzyskania dostępu do komputerów, a tym samym pozbawia możliwości wdrażania technologii informatyczno-komunikacyjnych (TIK) na innych przedmiotach, niż zajęcia informatyczne (komputerowe). Konieczne jest także planowanie pracy zespołów klasowych w podziale na grupy (największy zespół klasowy liczy 28 uczniów), co wyklucza w praktyce możliwość wdrożenia korzystania z technologii ICT na wszystkich przedmiotach przez wszystkich nauczycieli, w tym poprzez pracę całego zespołu klasowego z indywidualnym dostępem do komputera. **Rozwiązaniem problemu byłby zakup pracowni mobilnej przeznaczonej dla uczniów gimnazjum, z możliwością korzystania w każdej sali szkolnej zgodnie z potrzebami nauczycieli i uczniów.**

Stosunkowo niewielu nauczycieli ma możliwość korzystania z komputera oraz tablicy interaktywnej w klasie. Do dyspozycji nauczycieli w II salach zajęciowych są dostępne 4 tablice interaktywne. Utrudnia to planowanie i prowadzenie zajęć z wykorzystaniem narzędzi cyfrowych zwłaszcza w realizacji przedmiotów przyrodniczych, ze względu na to, że w szkole obecnie funkcjonuje równolegle 6 zespołów klasowych (od 2016 r. -7), a prowadzenie zajęć przedmiotowych uniemożliwia przenoszenie ich pomiędzy pracowniami. Zgodnie z opinią uzyskaną w trakcie wywiadów oraz warsztatów diagnostycznych, na potrzeby rozszerzenia oferty szkoły i planowanych zajęć konieczny jest zakup 2 tablic interaktywnych lub urządzeń równoważnych wraz z urządzeniami mobilnymi dla nauczycieli, umożliwiającymi im skuteczne przygotowanie do zajęć.

Zgodnie z postulatami nauczycieli w trakcie warsztatów diagnostycznych, konieczne dla realizacji zajęć opartych na aktywnym zaangażowaniu uczniów (eksperyment, doświadczenia) byłoby uzupełnienie elementów pracowni nauk przyrodniczych, w szczególności najbardziej zdekompletowanych pracowni fizycznej i geograficznej oraz chemicznej, w tym w pomoce umożliwiające pracę w małych zespołach (odpowiednia liczba kompletów), w celu umożliwienia pracy zindywidualizowanej (podział zespołu klasowego na mniejsze grupy mające dostęp do koniecznych pomocy).

Trzeba tu jednak wskazać, że nawet najlepsze i najnowocześniejsze pomoce naukowe czasami przekształcają się w nieużywane gadżety techniczne, nieprzynoszące żadnego pożytku uczniom. Przykładem mogą być interaktywne tablice szkolne, które bez odpowiedniego przeszkolenia nauczycieli i bez wykorzystania odpowiednich materiałów lekcyjnych do nich przeznaczonych pozostają wyłącznie ozdobą szkoły lub pełnią funkcję ekranów do wyświetlania materiałów audiowizualnych. Zakup elementów wyposażenia szkoły do celów dydaktycznych musi być zatem przemyślany i połączony ze szkoleniami nauczycieli, analizą funkcjonalności w odniesieniu do kompletności zakupów oraz monitoringiem efektywności wykorzystania zakupionych pomocy i wyposażenia. W tym kontekście należy zauważyć, że wdrożenie w szkole rozwiązań cyfrowych wymaga także dostosowania i unowocześnienia infrastruktury sieciowej, w celu umożliwienia jednoczesnego korzystania z komputerów podłączonych do Internetu przez większą niż obecnie liczbę użytkowników. Konieczne jest także zakupienie oprogramowania

oraz zapewnienie szkoleń dla nauczycieli w zakresie koniecznym do sprawnego posługiwania się narzędziami TIK.

Potrzeby organizacyjne

Na potrzeby organizacyjne szkoły mają wpływ: otoczenie społeczne szkoły, osiągnięte efekty dydaktyczne oraz czynniki pedagogiczne.

1) otoczenie społeczne

Gimnazjum nr 2 w Lubartowie jest jednym z dwóch gimnazjów w Lubartowie (gmina miejska). Najbliższe większe miasto to Lublin (27 km). Liczba ludności w Gminie Lubartów (miasto) systematycznie spada: w latach 2005-2015 z 23017 osób, do 22379 osób, to jest o 638 osób (niemal 2,8% populacji). Spadek liczby ludności spowodowany jest w głównej mierze czynnikami ekonomicznymi i migracją osób w wieku produkcyjnym poza teren gminy, związana z sytuacją ekonomiczną. Mimo to na tle powiatu i terenów wiejskich sytuacja materialna mieszkańców jest stosunkowo dobra - wskaźnik osób korzystających z pomocy sodbiega od wysokiego poziomu tego wskaźnika dla powiatu lubartowskiego wynoszący 11,4% (dane GUS, 2014 r.). Trzeba tu jednak wskazać, że gimnazjum obsługuje w dużej mierze tereny wiejskiej Gminy Lubartów. Bezrobocie rejestrowane w mieście waha się w okolicach 9,5-10%.

W najbliższym otoczeniu szkoły funkcjonują instytucje kultury i rekreacji o znaczeniu lokalnym, mogące wspierać działania szkoły, w tym dom kultury, biblioteki publiczne oraz baseny. W nieodległym Lublinie zlokalizowane są większe instytucje kultury oraz edukacji pozaszkolnej, oznacza to, że uczniowie szkoły – o ile nie występuje bariera ekonomiczna oraz zapewniona jest sprawna komunikacja - mają dostęp do pozaszkolnych form edukacji i udziału w kulturze.

Według danych z marca 2016 r. w Gimnazjum nr 2 w Lubartowie uczy się łącznie 191 uczniów, w tym 95 dziewcząt i 96 chłopców, w 6 zespołach klasowych (oddziałach). Dane uzyskane w wyniku rekrutacji na rok szkolny 2016/17 oraz dane demograficzne wskazują, że **do klas I w roku 2016, 2017 i 2018 dołączy corocznie około 100 uczniów**. Oznacza to wzrost liczby uczniów o ok. 50 os. oraz liczby oddziałów w szkole (3 dodatkowe oddziały) w stosunku do stanu obecnego w następnych trzech latach, co przemawia za koniecznością zakupu dodatkowych pomocy i wyposażenia szkoły.

Tabela 2. Charakterystyka uczniów Gimnazjum nr 2 w Lubartowie w r. szk. 2015/16

Klasa		I	II	III	Razem
L. uczniów	Ogółem	71	56	64	191
	Dziewczęta	32	26	37	95
Korzystających ze świetlicy		-	-	-	-
Z rodzin niepełnych		21	15	17	53
Z rodzin patologicznych		4	3	2	9
Otrzymujących stypendium socjalne		-	-	-	-
Otrzymujących darmowe posiłki/ GOPS		11	4	8	23
Objętych pomocą GOPS/ zasiłki		-	-	-	-
Otrzym. dofinansowanie do podręczników		-	-	1	1
Objętych pomocą logopedyczną		-	-	-	-
Posiadających opinie PPP		13	12	20	45
Posiadających orzeczenia o niepełnosprawności		-	-	1	1
Sprawiających trudności wychowawcze		2	3	7	12
Mający trudności w nauce		18	12	22	52

Charakterystyka uczniów w odniesieniu do problemów społecznych została przedstawiona w powyższej tabeli. Dane w niej prezentowane wskazują, że otoczenie społeczne ma znaczący wpływ na planowanie i organizację zajęć w szkole. Stosunkowo duża jest liczba uczniów z problemami rodzinnymi – 53 uczniów (27,7%) pochodzi z rodzin niepełnych, zaś 9 (4,7%) z rodzin zaniedbanych środowiskowo (patologicznych). 23 uczniów (12%) korzysta z form pomocy społecznej, co potwierdza wcześniejszą obserwację na temat stosunkowo dobrych warunków materialnych gospodarstw domowych w Lubartowie. 45 uczniów (23,6%) posiada opinie Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych, dotyczące specyficznych trudności w uczeniu się, konieczności dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych ucznia, a także objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole. Jeden uczeń posiada orzeczenie o zagrożeniu niedostosowaniem społecznym. Znaczący odsetek uczniów sprawia trudności wychowawcze (ok. 6,2 %) lub ma trudności w opanowaniu materiału nauczania (27,2%).

Tabela 3. Liczba uczniów osiągających wysokie wyniki w nauce (ponad 4,0) z jednego lub kilku przedmiotów (dane na k. I semestru 2015/16) – bez zajęć sportowych i katechezy.

	Wynik 4,0 lub więcej z jednego przedmiotu	Wynik 4,0 lub więcej z dwóch przedmiotów	Wynik 4,0 lub więcej z trzech lub więcej przedmiotów	RAZEM
Dziewczęta				
Klasa 1	2	3	26	31
Klasa 2	1	6	18	26
Klasa 3	7	7	19	33
Chłopcy				
Klasa 1	1	6	18	31
Klasa 2	5	3	15	23
Klasa 3	6	4	12	22

Źródło: Dane własne

W szkole funkcjonuje duża grupa uczniów, którzy osiągają wysokie wyniki w nauce i potrzebują wsparcia w odkrywaniu i rozwijaniu własnych zdolności i zainteresowań. Analiza wyników uczniów wskazuje bowiem, że w poszczególnych rocznikach klas 1-3 ponad 80% uczniów osiąga średnią ocen 4 z trzech lub więcej przedmiotów (z zestawienia wyłączono zajęcia sportowe i katechezę).

Uczniowie zamieszkują (wg miejsca zameldowania) na terenie Gminy Miasta Lubartów, Gminy Lubartów, Gminy Firlej, Gminy Łucka. W sumie około 33% uczniów dojeżdża do szkoły, korzystając z dofinansowania samorządów.

Analiza powyższych danych wskazuje, że:

- Około 80% uczniów osiąga średnią ocen 4 z trzech lub więcej przedmiotów. Stanowi to przesłankę do organizacji w szkole zajęć rozwijających uzdolnienia i pozwalających na rozpoznawanie zainteresowań w zakresie przedmiotów nauczania innych niż artystyczne i sportowe.
- 33% uczniów korzysta z dojazdów przy dofinansowaniu przejazdów przez samorządy, stąd w przypadku organizacji zajęć dodatkowych nie jest konieczne zapewnienie im możliwości dowozu.

2) efekty dydaktyczne

Wyniki szkoły na egzaminie gimnazjalnym w latach 2014-2016 przedstawiają się następująco (tabela).

Tabela 4. Wyniki egzaminu gimnazjalnego za lata 2014-2016

Gimnazjum nr 2 w Lubartowie	Część humanistyczna				Część matematyczno- przyrodnicza				Język angielski	
	j. polski		historia i WOS		matematyka		przedmioty przyrodnicze		poziom podstawowy	poziom rozszerzony
	%	stanin	%	stanin	%	stanin	%	stanin	%	%
2013/2014	65,0	4	57,4	5	40,9	4	51,9	5	62,7	40,5
2014/2015	63,6	6	65,5	5	46,1	5	48,7	5	67,3	46,9
2015/2016	66	5	58	6	41	5	48	5	62	43

Dane: OKE Kraków

Wyniki szkoły w 2016 były w większości niższe niż średnie wyniki egzaminu w gimnazjach powiatu lubartowskiego: średni wynik szkoły z języka polskiego wyniósł 66% (dla powiatu lubartowskiego średnia 67%) wynik z historii i wos wyniósł 58 % (dla szkół powiatu: 55%), zaś z matematyki i przedmiotów przyrodniczych odpowiednio 41% i 48% (dla gimnazjów powiatu lubartowskiego – 46% i 50%). Z kolei wyniki z j. angielskiego na poziomie podstawowym wyniosły 62% (powiat – 57,3%), a na poziomie rozszerzonym 43% (powiat – 36%).

Należy tu jednak zauważyć, że średnie wyniki egzaminów gimnazjalnych dotyczą wyłącznie uczniów ostatniej klasy danej szkoły, którzy przystąpili do egzaminu. Nie można więc na ich podstawie wnioskować o umiejętnościach innych uczniów, przede wszystkim tych uczęszczających do klas niższych, do których będą skierowane zajęcia w proponowanym projekcie. Z tego powodu należy wziąć pod uwagę wyniki uczniów osiągnane w szkole (zob. powyżej tabela 3).

Szczególnie wysokie średnie ocen uzyskują uczniowie w trakcie zajęć z informatyki, co świadczy o dobrym opanowaniu materiału z zakresu minimum programowego i zainteresowaniu uczniów technologiami cyfrowymi.

Wyniki analizy efektów dydaktycznych wskazują na potrzebę realizacji dodatkowego wsparcia w obszarze rozwijania zainteresowań uczniów w szczególności w obszarze zastosowań technologii informatyczno-komunikacyjnych (ICT). Dobre opanowanie materiału przewidzianego w podstawie programowej w zakresie zajęć komputerowych oraz zainteresowania uczniów w tym zakresie pozwalają na organizację zajęć dodatkowych z szerszym wykorzystaniem technologii ICT, tak, aby była ona wykorzystywana do nauki również na innych, niż informatyczne, przedmiotach.

3) czynniki pedagogiczne

Według opinii Dyrekcji szkoły oraz analizy dokumentacji dotyczącej kwalifikacji nauczycieli (punkt 4.2), nauczyciele Gimnazjum nr 2 w Lubartowie są dobrze przygotowani do wykonywania zawodu i prowadzenia zajęć w szkole, z wyłączeniem potwierdzonych kwalifikacji i kompetencji u około połowy nauczycieli w zakresie stosowania metod i pomocy cyfrowych (TIK). Niewielu nauczycieli w ramach doskonalenia zawodowego aktualizowało swoją wiedzę i umiejętności w zakresie metod aktywizujących.

Jako podstawowy obszar problemowy, z jakim muszą mierzyć się nauczyciele gimnazjum należy wskazać:

- problemy związane z negatywnym odbiorem przez uczniów tradycyjnych zajęć szkolnych – poza szkołą uczeń ma powszechny dostęp do urządzeń cyfrowych oraz Internetu, jest to świat o wiele bardziej interesujący i angażujący czasowo, niż zajęcia i zadania edukacyjne; dodatkowo większy dostęp do cyfrowych źródeł wiedzy sprawia, że nauczyciel przestaje być autorytetem w sprawach wiedzy, zwłaszcza dotyczących nowoczesnych technologii i ich wykorzystania.
- zagrożenie wykluczeniem społecznym i silne poczucie nierówności u części uczniów z terenów wiejskich i z rodzin o niskich dochodach, związane z ograniczonymi możliwościami finansowymi rodzin, a tym samym niskim poziomem korzystania z oferty instytucji kultury i edukacji, co skutkuje ograniczeniem dostępu do dóbr i usług cywilizacyjnych (m.in. kino, teatr, zajęcia dodatkowe itp.)⁴.
- niska kultura zdrowotna (niezdrowy tryb życia, zła struktura żywienia, co jest zwykle związane z niekorzystną sytuacją ekonomiczną i/lub rodzinną, uleganie nałogom, itp.)

Potrzeby organizacyjne – stan obecny i konieczne zmiany

Poza zajęciami wynikającymi z programów zajęć poszczególnych przedmiotów nauczania, w Gimnazjum nr 2 w Lubartowie prowadzone są różnorodne zajęcia pozalekcyjne i dodatkowe, w tym realizowane w ramach tzw. „godzin karcianych”. Potrzeba ich organizowania wynika z diagnozy potrzeb uczniów, w tym wynikających z czynników zdrowotnych i środowiskowych, a także z deklarowanej przez uczniów i ich rodziców chęci uczestnictwa w proponowanej przez nauczycieli formule zajęć.

- 1) Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze:
- 2) Zajęcia rozwijające zainteresowania i uzdolnienia uczniów, w szczególności z j. niemieckiego, matematyki, geografii i historii
- 3) Zajęcia artystyczne i kulturalne
- 4) Inne – sportowe, wolontariat i PCK

Większość zajęć odbywa się w wymiarze 1 godziny tygodniowo dla grupy. W zajęciach dodatkowych w Gimnazjum nr 2 w Lubartowie mogą brać udział wszystkie dzieci zgłaszające taką potrzebę, w tym osoby z niepełnosprawnościami. Zestawienie zajęć wg liczby godzin poświęconych na ich realizację przedstawia tabela.

Tabela 5. Zajęcia pozalekcyjne („karciane”, społeczne) wg ich charakteru i liczby uczniów realizowane w szkole w r. szkolnym 2015/16

Typ zajęć	Liczba godzin w miesiącu (średnio)	Liczba uczniów kl. 1-3 objętych wsparciem
Dydaktyczno-wyrównawcze	24	53
Koła zainteresowań naukowych	100	317
Zajęcia artystyczne i kulturalne	20	46
Inne (jakie?) Młodzi Edytorzy	8	6

⁴ Badania GUS wskazują, że w 2012 r. w gospodarstwach domowych na bilety wstępu do teatrów, instytucji muzycznych i kina wydano przeciętnie na 1 osobę 22,20 zł. Na bilety wstępu do tych instytucji, gospodarstwa w miastach wydały 30,72 zł na osobę, a na wsi już tylko 8,88 zł. W badaniu zaznaczyły się wyraźne różnice między miastem a wsią, wynikające głównie z ograniczonego dostępu mieszkańców wsi do instytucji kultury tzw. wysokiej (teatry, opery, filharmonie).

Klub Europejski	4	20
GM2TV	8	8
Wolontariat	8	4
Moja ścieżka zawodowa	4	52
Przygotowanie do egz gimn	4	122
Razem	36	212
Razem	180	628

Źródło: Dane własne

Po uwzględnieniu liczby godzin przeznaczanych na realizację poszczególnych typów zajęć, wyraźnie rysuje się przewaga liczby godzin i uczestników zajęć o charakterze rozwijającym zarówno w postaci kół zainteresowań naukowych (100 g./mies.), jak i zajęć rozwijających własne zainteresowania i pasje uczniów (36 g./mies.). Bardzo niewielki jest udział zajęć o charakterze artystycznym i kulturalnym (20 godziny miesięcznie, jednak dla dużej grupy 46 uczniów) oraz dydaktyczno-wyrównawczych.

Liczba godzin, ani liczba osób objętych zajęciami dobrze koresponduje z liczbą osób osiągających stosunkowo dobre wyniki w nauce – ponad 80% uczniów osiągających oceny 4 z trzech lub więcej przedmiotów). Biorąc pod uwagę liczbę uczniów i proporcje do dotychczas prowadzonych zajęć, ten typ zajęć powinien objąć około 80-90 godzin miesięcznie dla wszystkich zainteresowanych uczniów kl. 1-3 i objąć szerszy niż dotychczas zakres zajęć oraz szersze grono zainteresowanych uczniów.

W trakcie wywiadów z uczniami, nauczyciele je prowadzący zbierali informacje o typach zajęć, w których uczniowie chcieliby uczestniczyć. Wskazania uczniów dotyczyły rozwijania własnych pasji i zainteresowań w zakresie: technologii ICT i jej zastosowaniu w komunikacji, programowania, obsługi sprzętu cyfrowego, astronomii, języka angielskiego i niemieckiego w formie nauki praktycznej języka, matematyki, zajęć geograficzno-krajoznawczych, zajęć z zakresu fizyki i chemii oraz „ciekawych zajęć” z wykonywaniem doświadczeń, możliwościami pracy zespołowej oraz aktywnymi działaniami podejmowanymi przez samych uczniów. Według informacji uzyskanych od nauczycieli (warsztat diagnostyczny), pożądane z punktu widzenia potrzeb uczniów jest organizowanie zajęć w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych, wykorzystania ICT w bezpieczny i konstruktywny sposób, w szczególności oddziałujących na stosowanie wiedzy w praktyce i powiązanie wiedzy szkolnej z jej zastosowaniem w życiu, a także zajęć z języka angielskiego ukierunkowanych na praktyczne używanie języka. Okres realizacji wdrożenia nowych form zajęć w oparciu o metody i pomoce wdrożone w projekcie powinien wynieść 1 rok.

W trakcie wywiadów oraz warsztatów diagnostycznych, jako działania pożądane wskazano potrzebę troski o dopasowanie siatki zajęć pozalekcyjnych do tygodniowego rozkładu zajęć uczniów, zapewnienia możliwości korzystania wszystkim uczniom z proponowanych zajęć poprzez organizację dowozu do szkoły, a także uwzględnienie w planowanych zajęciach nie tylko obserwacji nauczycieli, ale także preferencji uczniów. Uczniowie wskazywali na konieczność urozmaicenia i wzbogacenia tematyki zajęć i metod ich prowadzenia. Jako jedną z ważniejszych kwestii do rozwiązania wskazano konieczność stworzenia systemu motywacji uczniów do uczestnictwa w zajęciach dodatkowych, np. poprzez wprowadzenie ocen za realizowane w trakcie tych zajęć prace. W ocenie Dyrekcji szkoły oraz nauczycieli (warsztaty diagnostyczne) wdrożenie nowych tematów, sposobów pracy i metod dla większości przedmiotów i zajęć dodatkowych jest uzależnione od poprawy infrastruktury szkolnej, w szczególności w zakresie wyposażenia pracowni, dostępności pomocy dydaktycznych oraz narzędzi i pomocy cyfrowych, a także podniesienia kwalifikacji nauczycieli.

Na potrzeby realizacji zajęć należy przewidzieć wykorzystanie zakupionych elementów pracowni ICT oraz pracowni przyrodniczych oraz dodatkowo zakup pomocy i materiałów koniecznych do realizacji zajęć, a wynikających z ich specyfiki, w tym:

- drobnych akcesoriów piśmiennych i materiałów biurowych do powielania materiałów dla uczniów
- nośników pamięci dla uczniów biorących udział w zajęciach TIK
- materiałów pomocniczych i multimedialnych koniecznych do prowadzenia zajęć językowych – zgodnie z koncepcją zajęć, w tym: nośników z nagraniami, słowników, gier dydaktycznych, itp.
- materiałów interaktywnych (np. oprogramowania tablic interaktywnych) do prowadzenia poszczególnych typów zajęć
- pomocy dydaktycznych – zgodnie z koncepcją zajęć
- dodatkowych materiałów i pomocy wynikających ze specyfiki zajęć i ich przedmiotu
- sprzętu komputerowego (laptop, drukarka) oraz oprogramowania dla realizacji wsparcia w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego, a także koniecznej literatury.
- materiałów i pomocy w ramach mechanizmu racjonalnych usprawnień, zgodnie z potrzebami osób niepełnosprawnych biorących udział w projekcie.

5.5 Kompetencje kluczowe a stosowane metody nauczania i wychowania

Rozwijanie kompetencji kluczowych jest możliwe tylko poprzez aktywizujące nauczanie, które kształtuje człowieka w pełni korzystającego ze wszystkich swoich zasobów i zasobów innych ludzi, z którymi współpracuje. Dla uzyskania celów określonych przez kompetencje kluczowe konieczne jest stosowanie metod aktywizujących, a także dobrze zorganizowany proces nauczania – uczenia się, w trakcie którego uczniowie będą mogli uczestniczyć w poznawaniu nowej wiedzy i umiejętnym jej wykorzystywaniu w praktyce, w oparciu o jak największy zasób ćwiczeń.⁵

W trakcie warsztatów diagnostycznych omówione zostały metody stosowane w nauczaniu w Gimnazjum nr 2 w Lubartowie. Nauczyciele stosują różne formy i metody pracy dostosowane do możliwości uczniów (100% wskazań), w większości (ok. 60%) w postaci wdrażania metod aktywizujących, takich jak burza mózgów, gry dydaktyczne, drama, metoda kuli śnieżnej, piramida priorytetów, dyskusja, mapa myśli, rozmowa kierowana itp. Stosunkowo niewielka grupa nauczycieli – tylko ok. 12% - stosuje metody praktyczne, oparte na działaniu własnym ucznia (eksperyment, doświadczenie, badanie, ćwiczenia laboratoryjne, karty pracy i inne metody oparte na działaniach czynnościowych). Najczęstszą metodą uatrakcyjniania zajęć są metody eksponujące (pokazowe), bazujące na zastosowaniu dostępnych multimediów (komputer, tablica interaktywna). Warto tu zauważyć, że stosowane metody nie były wskazywane jako narzędzie do kształtowania kompetencji kluczowych, ale jako sposób prowadzenia atrakcyjnych, interesujących każdego ucznia zajęć.

Analiza badań ilościowych, przeprowadzonych na potrzeby niniejszej diagnozy w marcu 2016 r., pozwala na określenie w jakim stopniu, według nauczycieli szkoły, kompetencje kluczowe, umiejętności uczniów a także zagadnienia wyrównywania szans edukacyjnych i edukacji włączającej są rozwijane w szkole (stan obecny) i jakie są pożądane przez nauczycieli kierunki rozwoju w tych zakresach. Badani określali stan obecny w skali od 0 (rzadko podejmowane) do 3 (jest bardzo dobrze), zaś pożądane kierunki rozwoju w skali od 0 (zdecydowanie nie) do 4 (zdecydowanie tak, przy czym wartość 2 oznacza „nie mam zdania”).

⁵ Ewa Łoś, Alina Reszka, Metody nauczania stosowane w kształtowaniu kompetencji kluczowych. Matematyka. Podręcznik metodyki operacyjnej, Lublin 2009, s.10-12.

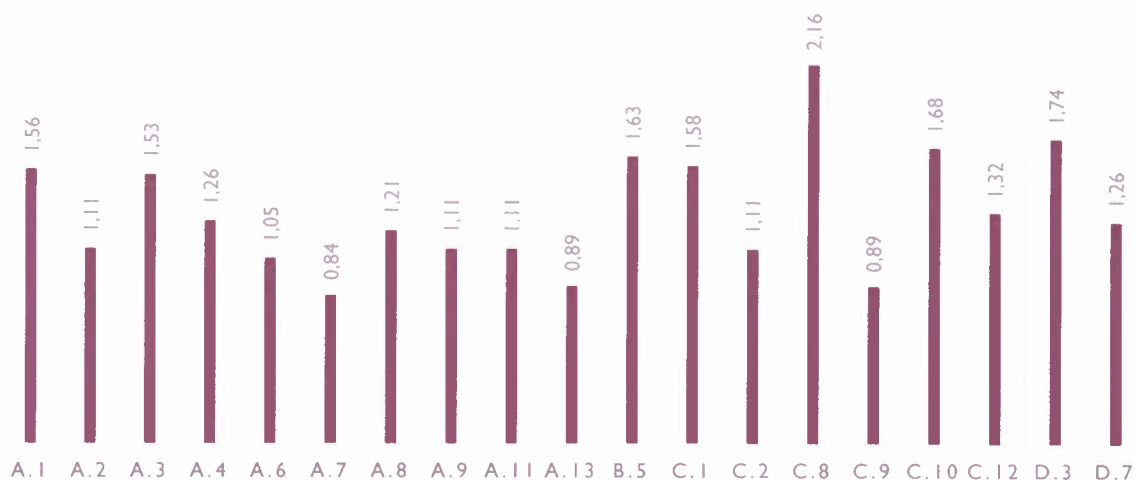
Kompetencje kluczowe – stan obecny i kierunki rozwoju

Pytania zawarte w kwestionariuszu dotyczyły 20 aspektów uzyskiwania przez uczniów kompetencji kluczowych w ramach kształcenia w Gimnazjum nr 2 w Lubartowie (zob. tabela).

A.1	Sprawne komunikowanie się w języku obcym (wyrażanie myśli i poglądów w j. obcym, nawiązywanie kontaktów, komunikowanie się z uwzględnieniem różnic kulturowych).
A.2	Objaśnianie zjawisk świata przyrody, dzięki formułowaniu pytań i wyciąganiu wniosków opartych na dowodach.
A.3	Sprawne posługiwanie się technologiami komunikacyjnymi i informatycznymi (obsługa urządzeń i programów).
A.4	Krytyczne wyszukiwanie i wykorzystywanie informacji (np. z zasobów Internetu).
A.5	Promowanie aktywności i samodzielności uczniów w trakcie lekcji i poza nimi
A.6	Zaangażowanie uczniów w planowanie zajęć realizowanych w szkole.
A.7	Umiejętność samodzielnego uczenia się.
A.8	Uczniowie potrafią w życiu stosować zdobytą w szkole wiedzę z zakresu nauk matematycznych i przyrodniczych.
A.9	Myślenie przyczynowo-skutkowe, wnioskowanie, uzasadnianie opinii.
A.11	Uczniowie potrafią wykorzystać myślenie naukowe w celu rozwiązywania problemów występujących w życiu codziennym.
A.13	Uczniowska samoocena (samodzielne identyfikowanie swoich mocnych stron i obszarów do rozwoju).
B.5	Oparcie relacji między nauczycielem i uczniem na wzajemnym szacunku.
C.1	Wykorzystanie przez nauczycieli wszystkich przedmiotów narzędzi i technologii informatyczno-komunikacyjnych.
C.2	Praktyczne zdobywanie i utrwalanie wiedzy poprzez eksperyment/doświadczenie.
C.8	Propagowanie zdrowego stylu życia.
C.9	Funkcjonowanie we współczesnych realiach ekonomicznych.
C.10	Stosowanie w nauczaniu materiałów multimedialnych, interaktywnych oraz elementów nauczania zdalnego.
C.12	Umożliwianie stosowania zdobytej w szkole wiedzy w praktyce.
D.3	Uwzględnianie opinii uczniów w projektowaniu szkolnych regulaminów i procedur
D.7	Organizowanie wspólnych przedsięwzięć szkoły z instytucjami i firmami lokalnymi

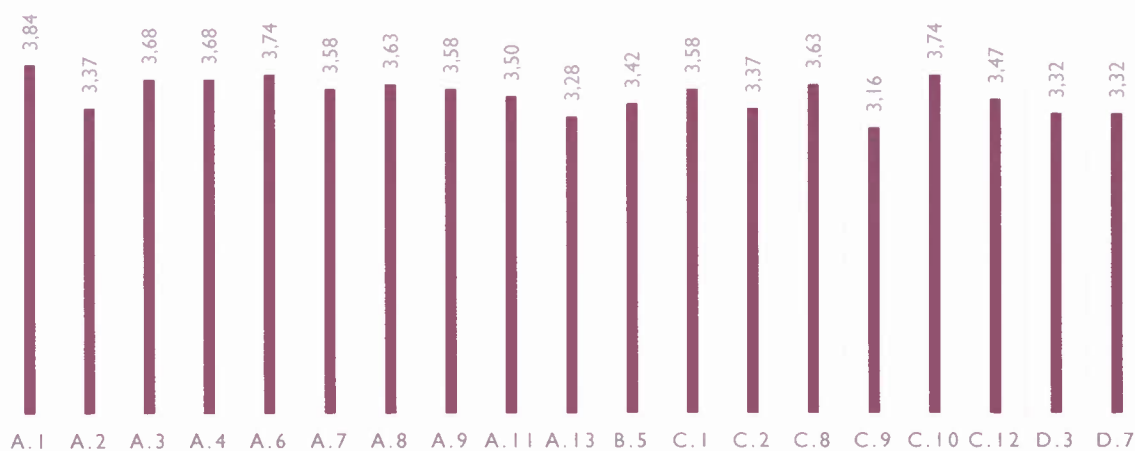
W opinii badanych nauczycieli nabywanie przez uczniów kompetencji kluczowych w szkole jest na poziomie niezadowolającym. Większość badanych elementów osiąga średnią wskazań w okolicach poziomu „1”, tzn. „nie wszystko się udaje. Najlepiej kształtowane są umiejętności i kompetencje w zakresie propagowania zdrowego stylu życia - średnia 2,16, która jako jedyna wykracza poza poziom 2 „jest wystarczająco dobrze”. Powyżej poziomu 1,5 sytuują się działania szkoły w obszarze stosowania w nauczaniu materiałów multimedialnych, interaktywnych oraz elementów nauczania zdalnego, komunikowania się w języku obcym, posługiwania się technologiami komunikacyjnymi i informatycznym, promowania aktywności i samodzielności uczniów w trakcie lekcji i poza nimi oraz aktywności uczniów i włączania ich w procesy zarządzania szkołą. Pozostałe elementy kompetencji kluczowych zostały ocenione zdecydowanie negatywnie.

KOMPETENCJE KLUCZOWE - OCENA STANU OBECNEGO

Pożądane przez nauczycieli kierunki rozwijania kompetencji kluczowych nie są zbyt zróżnicowane, wszystkie sytuują się na poziomie średnich wskazań ponad wartość 3, tj. pomiędzy zdecydowanie tak (wartość 4), a raczej tak (wartość 3). Najmniejsza potrzeba rozwijania kompetencji kluczowych (średnia poniżej 3,5) dotyczy kształtowania kompetencji w zakresie objaśniania zjawisk świata przyrody, dzięki formułowaniu pytań i wyciąganiu wniosków opartych na dowodach, samooceny uczniów, praktycznego zdobywania i utrwalania wiedzy poprzez eksperyment/doświadczenie oraz funkcjonowania we współczesnych realiach ekonomicznych. Może to świadczyć o mentalnej barierze u nauczycieli związanej z tradycyjnym podejściem do nauczania oraz istniejącym w szkolnej rzeczywistości systemie oceniania uczniów raczej poprzez wiedzę, a nie jej stosowanie.

KOMPETENCJE KLUCZOWE - POŻĄDANE ZMIANY

Najbardziej pożądanymi kierunkami rozwijania kompetencji kluczowych (średnia powyżej 3,7) dotyczą angażowania uczniów w życie szkoły, komunikowania się w języku obcym oraz

stosowania w nauczaniu materiałów multimedialnych, interaktywnych oraz elementów nauczania zdalnego.

Pożądane postawy i umiejętności – stan obecny i kierunki rozwoju

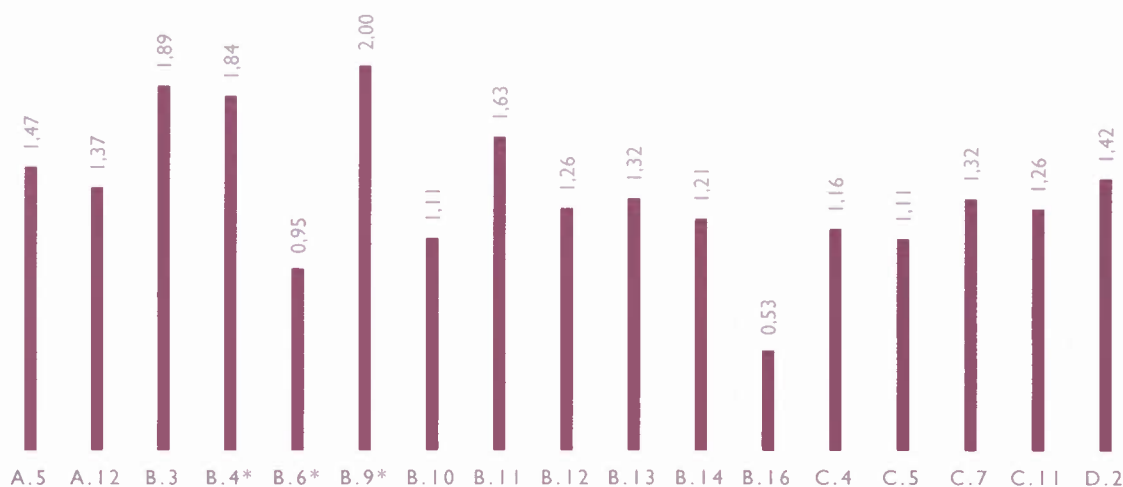
Pytania zawarte w kwestionariuszu dotyczyły 14 aspektów uzyskiwania przez uczniów postaw innowacyjności, kreatywności oraz doceniania potrzeby pracy zespołowej w ramach kształcenia w Gimnazjum nr 2 w Lubartowie oraz 3 aspektów wpływających hamująco na proces formowania w/w postaw (zob. tabela, aspekty hamujące oznaczone *).

A.5	Promowanie aktywności i samodzielności uczniów w trakcie lekcji i poza nimi
A.12	Wspólne rozwiązywanie konfliktów występujących w klasie.
B.3	Wspólne z uczniami ustalanie zasad obowiązujących w klasie.
B.4*	Przywiązywanie dużej uwagi do częstego oceniania przez nauczyciela, obliczania średniej ocen.
B.6*	Wymaganie od uczniów bezwzględnego podporządkowania się decyzjom nauczyciela.
B.9*	Natychmiastowe poprawianie błędów w wypowiedziach uczniów
B.10	Umożliwianie samooceny/samokontroli ucznia.
B.11	Rozwijanie indywidualnych zainteresowań uczniów.
B.12	Tworzenie możliwości i sposobności, aby uczeń przedstawiał i uzasadniał własne racje, poglądy, sposoby rozwiązania problemów.
B.13	Stymulowanie pracy zespołowej uczniów.
B.14	Stosowanie strategii motywujących uczniów do samodzielnej nauki (zdobywania wiedzy, uczenia się).
B.16	Realizowanie autorskich programów nauczania.
C.4	Tworzenie warunków do samodzielnej organizacji procesu uczenia się (w tym nauka planowania czasu).
C.5	Praca metodą projektu edukacyjnego.
C.7	Organizacja warsztatów i zajęć praktycznych, bazujących na zainteresowaniach i samodzielnym zaangażowaniu uczniów.
C.11	Umożliwienie zaspokojenia wewnętrznej potrzeby ucznia do zdobywania nowej, interesującej go wiedzy i umiejętności, realizacji pasji i zainteresowań.
D.2	Akceptowanie uczniowskich inicjatyw i pomoc w ich realizacji

W opinii badanych nauczycieli poziom działań szkoły na rzecz rozbudzania kreatywności, innowacyjności oraz kształtowania postaw pracy zespołowej jest niezadowolający. W żadnym ze wskazywanych aspektów pracy szkoły średnia ocen nie przekroczyła poziomu 2, tj. jest wystarczająco dobrze”. Należy zauważyć, że najwyższe wskazania mają czynniki hamujące pożądane postawy, tj. działania polegające na natychmiastowym poprawianiu błędów w wypowiedziach uczniów oraz przywiązywanie dużej uwagi do częstego oceniania przez nauczyciela, obliczania średniej ocen. Spośród czynników hamujących jedynie aspekt wymagania od uczniów bezwzględnego podporządkowania się decyzjom nauczyciela uzyskał średnia zbliżona do odpowiedzi „nie wszystko się udaje”, co można interpretować, nie tyle jako brak działań nauczycieli w kierunku wymagania posłuszeństwa, ile jako symptom braku skuteczności takich działań.

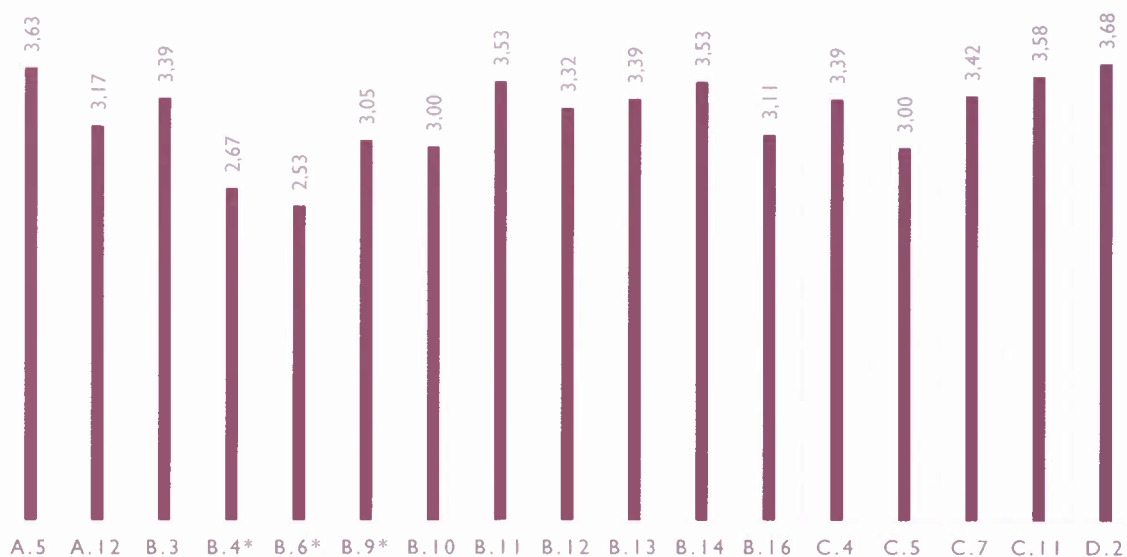
POŻĄDANE POSTAWY - STAN OBECNY

Spośród pozostałych czynników wskazywanych w badaniu poziom średnich wskazań 1,5 przekroczony został tylko w dwóch pytaniach, co oznacza przewagę ocen pozytywnych - wspólne z uczniami ustalanie zasad obowiązujących w klasie oraz rozwijania indywidualnych zainteresowań ucznia. Na najniższym poziomie (około 0,5), wskazującym na brak wystarczających działań szkoły sytuje się realizowanie autorskich programów nauczania. Na bardzo niskim poziomie oceniono realizację wspierania postaw ucznia w obszarach umożliwiania samooceny i samokontroli ucznia oraz pracy metodą projektu edukacyjnego. Niska ocena tych aspektów pracy szkoły, przy wysokim wskaźniku działań hamujących w ocenie nauczycieli, wskazuje na stosowanie w nauczaniu tradycyjnych, podawczych metod pracy, co z kolei przekłada się na niewielkie doświadczenie nauczycieli w stosowaniu metod aktywizujących.

Działania, które zdaniem badanych nauczycieli, powinny być rozwijane w szkole w zakresie wspierania pożądanych postaw (średnia powyżej 3,5) dotyczą promowania aktywności i samodzielności uczniów w trakcie lekcji i poza nimi, rozwijania indywidualnych zainteresowań uczniów, stosowania strategii motywujących uczniów do samodzielnej nauki (zdobywania wiedzy, uczenia się) oraz umożliwianie zaspokojenia wewnętrznej potrzeby ucznia do zdobywania nowej, interesującej go wiedzy i umiejętności, realizacji pasji i zainteresowań i realizacji uczniowskich inicjatyw.

POŻĄDANE POSTAWY - KIERUNEK ZMIAN

Na podstawie tych wskazań można przyjąć, że nauczyciele dostrzegają potrzebę zmiany sposobu pracy z uczniem, w kierunku większego usamodzielnienia ucznia. Potwierdza to również stosunkowo niska waga ocen w obszarze czynników hamujących. Wysoki procent ocen pozytywnych w tym obszarze może to wskazywać na barierę mentalną przynajmniej części nauczycieli przywiązanych do własnych funkcji kontrolnych oraz swoistego „wyręczania” ucznia przez podejmowanie nauki bazującej na samodzielnym odkrywaniu wiedzy i weryfikowaniu jej (mechanizmy samokontroli lub weryfikacji błędów w ramach pracy zespołowej). Nacisk na utrzymanie bezpośredniej relacji nauczyciel – uczeń, z funkcją kontrolną nauczyciela widoczny jest w stosunkowo niskiej średniej wskazań dla konieczności rozwijania (stymulowania) pracy metodą projektów edukacyjnych, które w swój charakter mają wpisaną zasadę pracy zespołowej (podziału obowiązków), a także dużej samodzielności uczniów w planowaniu i realizacji metod osiągnięcia zakładanych efektów.

Wyrównywanie szans edukacyjnych i edukacja włączająca – stan obecny i kierunek zmian

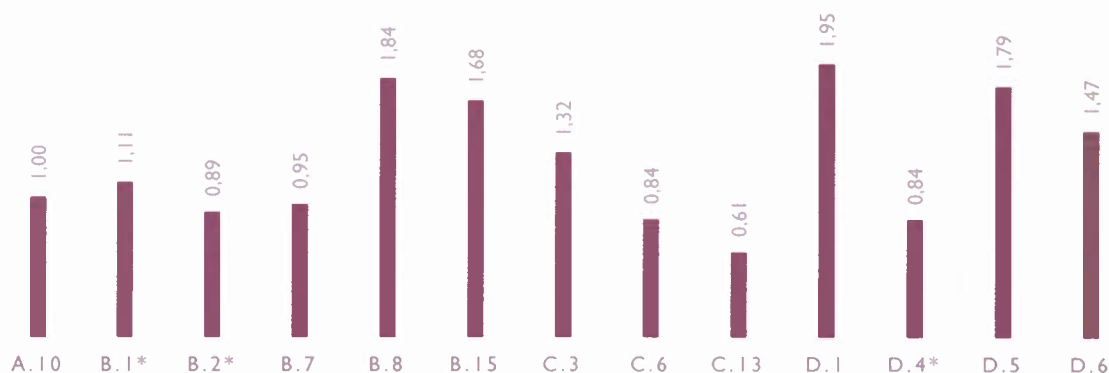
Pytania zawarte w kwestionariuszu dotyczyły 10 aspektów dotyczących działań podejmowanych w Gimnazjum nr 2 w Lubartowie na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych i edukacji włączającej, a także 3 aspektów wpływających hamująco na w/w procesy (zob. tabela, aspekty hamujące oznaczone *).

A.10	Wzajemne uczenie się uczniów we współpracy podczas lekcji.
B.1*	Dążenie do wyrównania poziomu osiągnięć w każdej klasie.
B.2*	Stymulowanie rywalizacji między uczniami.
B.7	Indywidualne negocjowanie z uczniem strategii uczenia się.
B.8	Dostosowanie wymagań do możliwości i umiejętności ucznia
B.15	Zachowanie prawa ucznia do czasu wolnego.
C.3	Realizacja form nauczania doskonalących uzdolnienia.
C.6	Wdrażanie nowatorskich metod nauczania, dostosowanych do potrzeb uczniów.
C.13	Włączanie uczniów z niepełnosprawnością w codzienne życie społeczne szkoły i środowiska

D.1	Organizowanie w szkole zajęć wyrównawczych i terapeutycznych, korekcyjno-kompensacyjnych, socjoterapeutycznych
D.4*	Tworzenie szkolnych rankingów klas i uczniów
D.5	Traktowanie rodziców jak partnerów decydujących o codziennym życiu szkoły
D.6	Współpraca z rodzicami dotycząca edukacji ich dzieci

W odniesieniu do diagnozy stanu obecnego, średnia opinii badanych nauczycieli wskazuje, że ich zdaniem większość obszarów w zakresie wyrównywania szans edukacyjnych i edukacji włączającej jest realizowana na poziomie niezadowalającym – tylko jedna z ocen, w obszarze organizowania w szkole zajęć wyrównawczych i terapeutycznych, korekcyjno-kompensacyjnych, socjoterapeutycznych jest zbliżona do poziomu „2”. Na tle pozostałych odpowiedzi dobrze wypada obszar dostosowania wymagań do możliwości i umiejętności ucznia, zachowania prawa ucznia do czasu wolnego oraz współpracy z rodzicami.

WYRÓWNYWANIE SZANS I EDUKACJA WŁĄCZAJĄCA - STAN OBECNY

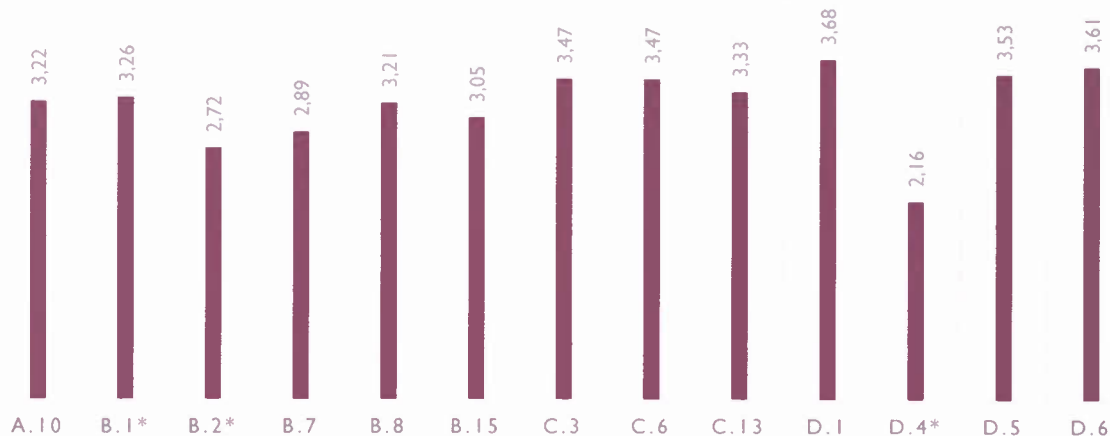

Czynniki hamujące procesy wyrównywania szans edukacyjnych i edukacji włączającej – dążenie do wyrównywania poziomów w każdej z klas, stymulowanie uczniów do rywalizacji oraz tworzenie szkolnych rankingów i zestawień (porównywanie się), sytuują się w niskim przedziale średnich ocen 0,84-1,11, czyli nie są uznawane za bardzo istotne w pracy szkoły.

Niepokojąco niskie wskazania dotyczą włączania uczniów niepełnosprawnych w życie szkoły (0,61), wzajemnego uczenia się uczniów we współpracy podczas lekcji (1,00) oraz wdrażanie nowatorskich metod nauczania, dostosowanych do potrzeb uczniów (0,84).

Badanie dotyczące w/w sfery w aspekcie pożądaných przez nauczycieli zmian pokazuje, że największą wagę należy przywiązać do organizowania w szkole zajęć wyrównawczych i terapeutycznych, korekcyjno-kompensacyjnych, socjoterapeutycznych, współpracy z rodzicami wdrożenia nowatorskich metod nauczania oraz realizacja form nauczania doskonalących uzdolnienia.

WYRÓWNYWANIE SZANS I EDUKACJA WŁĄCZAJĄCA - KIERUNKI ROZWOJU

W odniesieniu do czynników hamujących tylko jeden z nich uzyskały wysoka średnią wskazań, jako wart rozwijania - dążenie do wyrównania poziomu osiągnięć w każdej klasie, co stoi w pewnej sprzeczności z zasadą indywidualizacji nauczania i może wskazywać na barierę mentalną, dotyczącą ukierunkowania nauczania na efekt w postaci ocen i rankingów. Możliwym wytłumaczeniem takich wskazań jest odczuwalna przez nauczycieli (dane z warsztatu diagnostycznego) potrzeba działań motywujących uczniów do nauki.

Doradztwo edukacyjno-zawodowe – stan obecny i potrzeba rozwoju

Nauczyciele w trakcie badania oceniali także obecny stan doradztwo edukacyjno-zawodowego w gimnazjum (pytanie D.8). Średnia wskazań wyniosła jedynie 1,68, co oznacza odpowiedź „nie wszystko się udaje”. Jednocześnie średnia odpowiedzi na pytanie o konieczność rozwijania doradztwa edukacyjno-zawodowego wyniosła 3,37, co oznacza, że w ocenie nauczycieli należy rozwijać tego typu działania. W trakcie warsztatu diagnostycznego doprecyzowane zostały oczekiwania uczniów i ocena potrzeb w opinii nauczycieli w tym zakresie w postaci indywidualnego doradztwa edukacyjno-zawodowego dla minimum 80% uczniów kl. 2 i 3 oraz warsztatów (treningów) grupowych w zakresie tematów interesujących samych uczniów, np. zarządzanie czasem, ocena mocnych i słabych stron itp.

6. PODSUMOWANIE I REKOMENDACJE

W Gimnazjum nr 2 w Lubartowie należy:

- I. w zakresie zaspokojenia potrzeb uczniów - wdrożyć dodatkowe w stosunku do dotychczas prowadzonych zajęć zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze oraz zajęcia rozwijające zainteresowania i uzdolnienia, przyczyniające się do rozwijania kompetencji kluczowych, w szczególności w zakresie technologii TIK, kompetencji naukowo-technicznych (przyrodniczych), kreatywnych, kształtujących inicjatywność oraz przyczyniających się do uzyskania kompetencji komunikacyjnych w j. obcym, pracy zespołowej oraz komunikacji cyfrowej. Zajęcia powinny bazować na metodach aktywizujących, w tym doświadczalnych eksperymentalnych (polisensorycznych), dostosowanych do możliwości i potrzeb uczniów. Wdrożenie powinno objąć jeden rok szkolny. Możliwości i potrzeby wdrożenia tego typu zajęć określone zostały na około 80-

90 godzin miesięcznie. Zajęcia rozwijające powinny być w pierwszym rzędzie skierowane do uczniów, którzy osiągają średnie ocen powyżej 4 z co najmniej trzech przedmiotów (z wyłączeniem zajęć sportowych, artystycznych i katechezy). Należy także zaplanować zajęcia w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego: spotkania indywidualne oraz treningi grupowe dla minimum 80% uczniów kl. 2 i 3.

2. w zakresie zaspokojenia potrzeb nauczycieli – doskonalenie kompetencji zawodowych powinno dotyczyć przełamania barier mentalnych i problemów metodycznych w zakresie prowadzenia i planowania zajęć przyczyniających się do rozwijania kompetencji kluczowych wśród uczniów oraz korzystania z narzędzi TIK w nauczaniu. Wsparcie w postaci doskonalenia powinno objąć około 55% nauczycieli (około 14 osób) dla kompetencji w zakresie nauczania z użyciem narzędzi TIK oraz wszystkich nauczycieli prowadzących zajęcia dodatkowe przy pomocy metod aktywizujących, w celu uzyskania lub aktualizacji kompetencji metodycznych. Preferowaną formą szkoleniową byłyby szkolenia warsztatowe, nastawione na praktykę pracy z uczniem (metodyka pracy) wraz z możliwością superwizji z udziałem ekspertów.
3. w zakresie indywidualnej pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz wsparcia ucznia młodszego, a także organizacji doradztwa edukacyjno-zawodowego oraz przełamania barier i ograniczeń wynikających z niepełnosprawności lub z zaburzeń rozwoju – ta sfera działań szkoły oceniana jest niezbyt dobrze, działania uznawane są za niewystarczające, w opinii nauczycieli wymagają ciągłego doskonalenia. Przy planowaniu wsparcia należy zwrócić uwagę na przełamanie barier mentalnościowych chęci wyrównywania poziomów wiedzy, a także na większą promocję wzajemnego wspierania się uczniów w procesie uczenia (praca zespołowa, grupowa), co pozwoli na rzeczywiste, a nie tylko deklaratywne włączanie ucznia o specjalnych potrzebach, w tym niepełnosprawnego, w społeczność uczniowską.
4. w zakresie potrzeb szkoły dotyczących wyposażenia w pomoce dydaktyczne należy zakupić komputerową pracownię mobilną, o liczbie stanowisk umożliwiających uczniom pracę indywidualną, wynikającą z liczby uczniów w oddziałach; mobilna pracownia uzupełni istniejącą infrastrukturę pracowni stacjonarnej, umożliwiając stosowanie technologii TIK na wszystkich przedmiotach. W zakresie wyposażenia w sprzęt i pomoce TIK, oszacowano potrzeby szkoły na doposażenie sal zajęciowych w co najmniej 2 tablice interaktywne, na potrzeby pracowni przedmiotowych i wykorzystania w nich pracowni mobilnej wraz z urządzeniami mobilnymi dla nauczycieli, umożliwiającymi im skuteczne przygotowanie do zajęć. Należy także uzupełnić wyposażenie i sprzęt zakupiony już w szkole o elementy pracowni do prowadzenia zajęć przyrodniczych (fizyka, geografia, chemia), tak, aby możliwa była realizacja zajęć nowymi metodami opartymi o doświadczenie i eksperyment.

7. ZAŁĄCZNIKI

Załącznik I. Wzór kwestionariusza

Kwestionariusz samooceny dla nauczycieli (rad pedagogicznych)

Nazwa placówki edukacyjnej: .....

Data: .....

Poniżej podane są wybrane obszary pracy szkoły, które mogą uzyskać wsparcie z zewnątrz w celu ich doskonalenia i rozwijania. Proszę ocenić, jak w szkole realizowane są działania podejmowane we wskazanych obszarach oraz wyrazić opinię na temat potrzeby wprowadzania w nich zmian. Odpowiedzi proszę udzielić, zaznaczając stosowne pola w wybranych kolumnach po prawej stronie tabeli.		Jak oceniasz realizację poniższych działań w Twojej szkole?				Czy uważasz, że warto rozwijać lub doskonalić te działania?					
		Jest bardzo dobrze	Jest wystarczająco dobrze	Nie wszystko się udaje	Rzadko podejmujemy takie działania	Zdecydowanie TAK	Raczej TAK	Nie mam zdania	Raczej NIE	Zdecydowanie NIE	
A.	Kompetencje, umiejętności i postawy uczniów										
1.	Sprawne komunikowanie się w języku obcym (wyrażanie myśli i poglądów w j. obcym, nawiązywanie kontaktów, komunikowanie się z uwzględnieniem różnic kulturowych).										
2.	Objaśnianie zjawisk świata przyrody, dzięki formułowaniu pytań i wyciąganiu wniosków opartych na dowodach.										
3.	Sprawne posługiwanie się technologiami komunikacyjnymi i informatycznymi (obsługa urządzeń i programów).										
4.	Krytyczne wyszukiwanie i wykorzystywanie informacji (np. z zasobów Internetu).										
5.	Promowanie aktywności i samodzielności uczniów w trakcie lekcji i poza nimi										
6.	Zaangażowanie uczniów w planowanie zajęć realizowanych w szkole.										
7.	Umiejętność samodzielnego uczenia się.										
8.	Uczniowie potrafią w życiu stosować zdobytą w szkole wiedzę z zakresu nauk matematycznych i przyrodniczych.										
9.	Myślenie przyczynowo-skutkowe, wnioskowanie, uzasadnianie opinii.										
10.	Wzajemne uczenie się uczniów we współpracy podczas lekcji.										
11.	Uczniowie potrafią wykorzystać myślenie naukowe w celu rozwiązywania problemów występujących w życiu codziennym.										
12.	Wspólne rozwiązywanie konfliktów występujących w klasie.										
13.	Uczniowska samoocena (samodzielne identyfikowanie swoich mocnych stron i obszarów do rozwoju).										
B.	Uwzględnianie przez nauczycieli w pracy dydaktycznej i wychowawczej następujących aspektów:										
1.	Dążenie do wyrównania poziomu osiągnięć w każdej klasie.										
2.	Stymulowanie rywalizacji między uczniami.										
3.	Wspólne z uczniami ustalanie zasad obowiązujących w klasie.										
4.	Przywiązywanie dużej uwagi do częstego oceniania przez nauczyciela, obliczania średniej ocen.										
5.	Oparcie relacji między nauczycielem i uczniem na wzajemnym szacunku.										

Poniżej podane są wybrane obszary pracy szkoły, które mogą uzyskać wsparcie z zewnątrz w celu ich doskonalenia i rozwijania. Proszę ocenić, jak w szkole realizowane są działania podejmowane we wskazanych obszarach oraz wyrazić opinię na temat potrzeby wprowadzania w nich zmian. Odpowiedzi proszę udzielić, zaznaczając stosowne pola w wybranych kolumnach po prawej stronie tabeli.		Jak oceniasz realizację poniższych działań w Twojej szkole?				Czy uważasz, że warto rozwijać lub doskonalić te działania?				
		Jest bardzo dobre	Jest wystarczająco dobrze	Nie wszystko się udaje	Rzadko podejmujemy takie działania	Zdecydowanie TAK	Raczej TAK	Nie mam zdania	Raczej NIE	Zdecydowanie NIE
6.	Wymaganie od uczniów bezwzględного podporządkowania się decyzjom nauczyciela.									
7.	Indywidualne negocjowanie z uczniem strategii uczenia się.									
8.	Dostosowanie wymagań do możliwości i umiejętności ucznia									
9.	Natychmiastowe poprawianie błędów w wypowiedziach uczniów									
10.	Umożliwianie samooceny/samokontroli ucznia.									
11.	Rozwijanie indywidualnych zainteresowań uczniów.									
12.	Tworzenie możliwości i sposobności, aby uczeń przedstawiał i uzasadniał własne racje, poglądy, sposoby rozwiązania problemów.									
13.	Stymulowanie pracy zespołowej uczniów.									
14.	Stosowanie strategii motywujących uczniów do samodzielnej nauki (zdobywania wiedzy, uczenia się).									
15.	Zachowanie prawa ucznia do czasu wolnego.									
16.	Realizowanie autorskich programów nauczania.									
C.	Tworzenie warunków uczenia się, adekwatnych do potrzeb rynku pracy.									
1.	Wykorzystanie przez nauczycieli wszystkich przedmiotów narzędzi i technologii informatyczno-komunikacyjnych.									
2.	Praktyczne zdobywanie i utrwalanie wiedzy poprzez eksperyment/doświadczenie.									
3.	Realizacja form nauczania doskonalących uzdolnienia.									
4.	Tworzenie warunków do samodzielnej organizacji procesu uczenia się (w tym nauka planowania czasu).									
5.	Praca metodą projektu edukacyjnego.									
6.	Wdrażanie nowatorskich metod nauczania, dostosowanych do potrzeb uczniów.									
7.	Organizacja warsztatów i zajęć praktycznych, bazujących na zainteresowaniach i samodzielnym zaangażowaniu uczniów.									
8.	Propagowanie zdrowego stylu życia.									
9.	Funkcjonowanie we współczesnych realiach ekonomicznych.									
10.	Stosowanie w nauczaniu materiałów multimedialnych, interaktywnych oraz elementów nauczania zdalnego.									
11.	Umożliwienie zaspokojenia wewnętrznej potrzeby ucznia do zdobywania nowej, interesującej go wiedzy i umiejętności, realizacji pasji i zainteresowań.									
12.	Umożliwianie stosowania zdobytej w szkole wiedzy w praktyce.									
13.	Włączanie uczniów z niepełnosprawnością w codzienne życie społeczne szkoły i środowiska									
D.	Budowanie środowiska edukacyjnego poprzez:									

Poniżej podane są wybrane obszary pracy szkoły, które mogą uzyskać wsparcie z zewnątrz w celu ich doskonalenia i rozwijania. Proszę ocenić, jak w szkole realizowane są działania podejmowane we wskazanych obszarach oraz wyrazić opinię na temat potrzeby wprowadzania w nich zmian. Odpowiedzi proszę udzielić, zaznaczając stosowne pola w wybranych kolumnach po prawej stronie tabeli.		Jak oceniasz realizację poniższych działań w Twojej szkole?				Czy uważasz, że warto rozwijać lub doskonalić te działania?				
		Jest bardzo dobrze	Jest wystarczająco dobrze	Nie wszystko się udaje	Rzadko podejmujemy takie działania	Zdecydowanie TAK	Raczej TAK	Nie mam zdania	Raczej NIE	Zdecydowanie NIE
1.	Organizowanie w szkole zajęć wyrównawczych i terapeutycznych, korekcyjno-kompensacyjnych, socjoterapeutycznych									
2.	Akceptowanie uczniowskich inicjatyw i pomoc w ich realizacji									
3.	Uwzględnianie opinii uczniów w projektowaniu szkolnych regulaminów i procedur									
4.	Tworzenie szkolnych rankingów klas i uczniów									
5.	Traktowanie rodziców jak partnerów decydujących o codziennym życiu szkoły									
	Współpracę z rodzicami dotyczącą edukacji ich dzieci									
7.	Organizowanie wspólnych przedsięwzięć szkoły z instytucjami i firmami lokalnymi									
8.	Prowadzenie dla uczniów doradztwa edukacyjno-zawodowego									
E. Wspieranie profesjonalizmu nauczycieli poprzez:										
1.	Organizowanie w szkole szkoleń, kursów i warsztatów dla nauczycieli									
2.	Współpracę z uczelniami, placówkami doskonalenia nauczycieli i innymi instytucjami (stosownie do potrzeb nauczycieli danej szkoły)									
3.	Wymianę doświadczeń w obrębie grona pedagogicznego danej szkoły									
4.	Wymianę doświadczeń między szkołami									
5.	Możliwość indywidualnego korzystania w rozwiązywaniu bieżących problemów dydaktycznych i wychowawczych ze wsparcia kompetentnych osób z danej dziedziny									
	Dostępność w szkole najnowszej literatury i czasopism dla nauczycieli									
7.	Zapewnienie dostępności do baz danych oraz materiałów dydaktycznych w Internecie.									